

H O R O L E Z E C

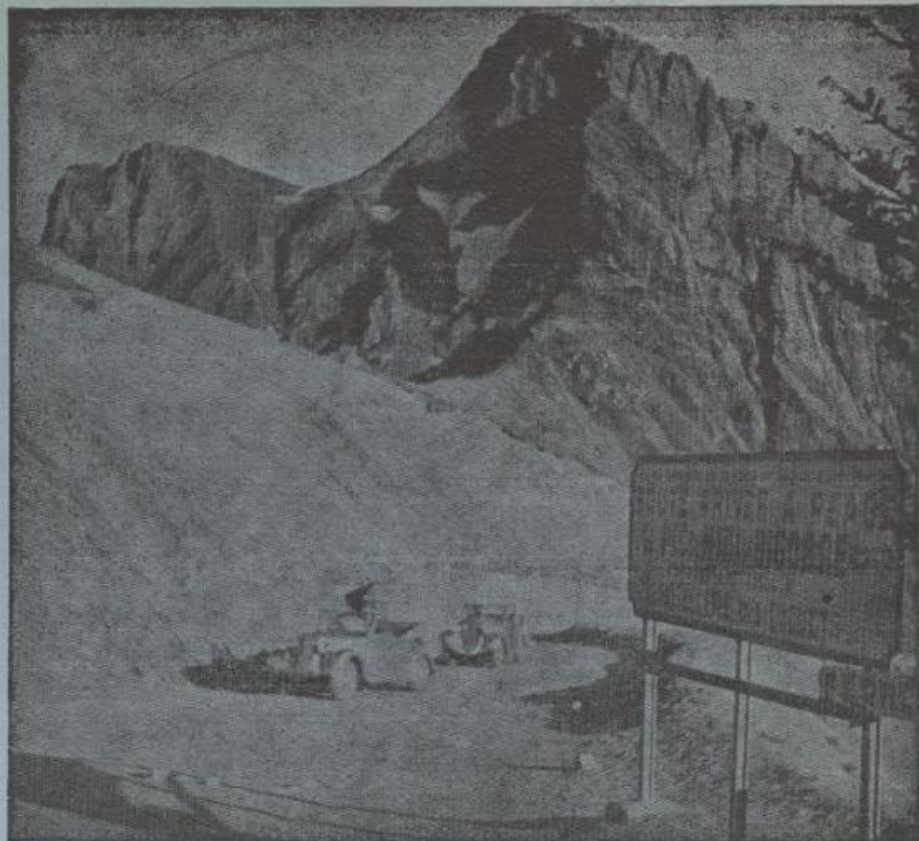
Věstník Klubu československých alpistů
Bulletin du Club Alpin tchécoslovaque

Z á ř í - Ř í j e n
Septembre - Octobre

Číslo
N r o **5**

1938

Ročník
Année **V**

AUTO ŠKODA v Pyrenejích

Nejlepší přítel, nejlepší pomocník, nejlepší ochránce alpinistů!

1838 — 1938 STO LET

pracuje Riunione Adriatica di Sicurtà na území Československé republiky jakožto průkopnice pojistné myšlenky • Její bohaté zkušenosti i spolehlivost nespočetkrát osvědčené zjednaly jí důvěru a oblibu jejích pojištěnců • Podnikáním novostaveb zabezpečuje co nejlépe nároky pojištěnců a slouží československému hospodářskému životu • Záruční prostředky uložené na území Československé republiky činí více než 450 milionů Kč.

RIUNIONE ADRIATICA DI SICURTÀ V TERSTU

Reditelství pro Československou republiku v Praze.

PROVOZUJE POJIŠTĚNÍ: životní, úrazové, požární, dopravní, proti krádeži vloupáním, proti rozbití skla, proti rozbití strojů, krupobití, odpovědnostní a automobilové.

UHLÍ - KOKS - ANTRACIT

na vagony

Svoboda a Hinais, Praha

Obchod uhlím Živnostenské banky

Praha II., Jungmannova třída č. 1 n. Telefon č. 329-51 a 329-52.
Filialky: Brno, telefon č. 110-81, 110-82. Moravská Ostrava, telefon č. 3602, 3603. Bratislava telefon č. 1483.

Telegrafická adresa: ŽIVNOCARBO.

Komisionářský prodej uhlí a koksu z revíru ostravsko-karvinského. Export uhlí a koksu do Polska, Jugoslaviie, Bulharska, Italie atd. Prodej la dřevěného uhlí retortního bukového.

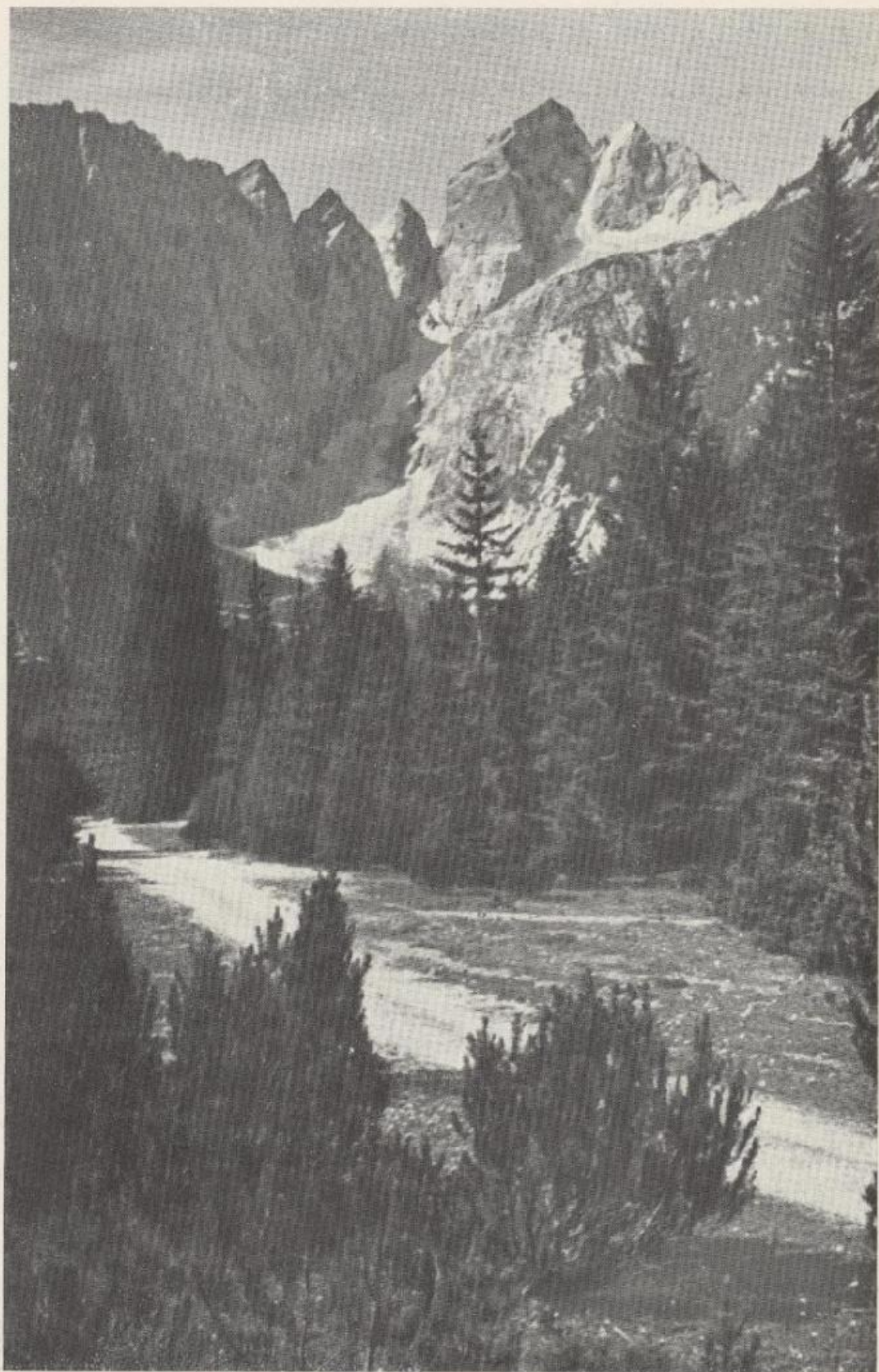

Náš cíl:

Lepší stroj za méně peněz.

ZBROJOVKA ING. F. JANEČEK,

PRAHA-NUSLE II.

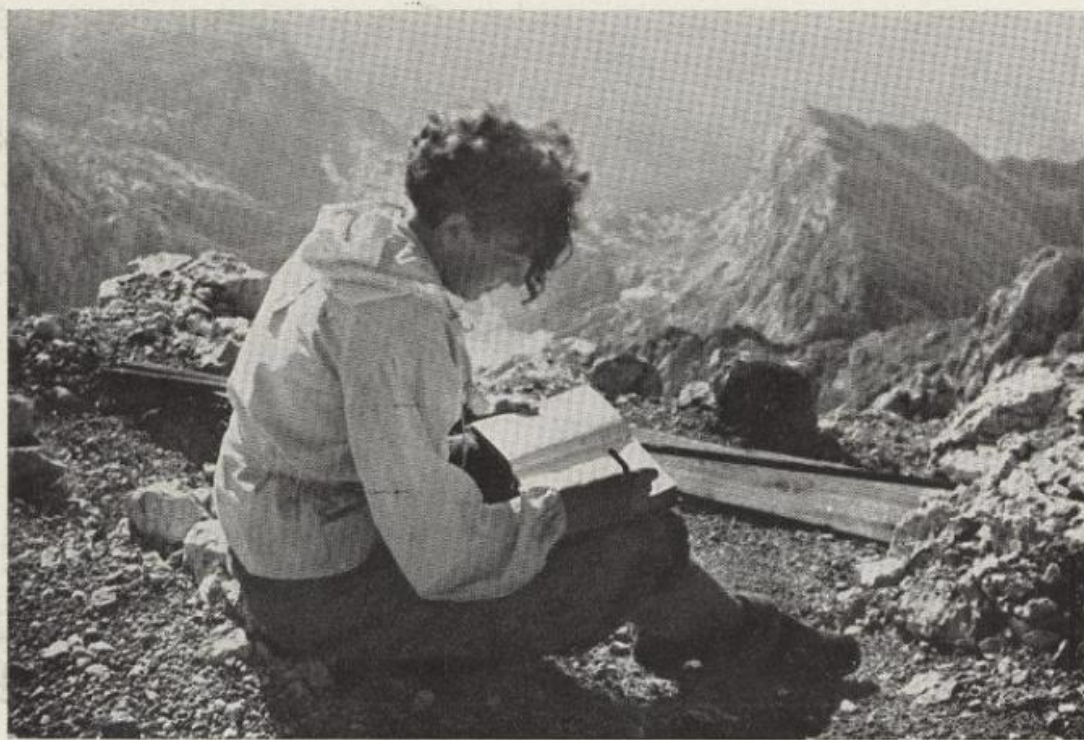
Jalovec z Planice (Jižské Alpy).

Foto: Dr F. V. Kroužil.

Česká chata pod Grintavcem v r. 1909.

Foto $\frac{1}{2}$ Dr. Kroutil.

Ráno na vrcholu Grintavce (Saviňské Alpy).

Foto: Dr. F. V. Kroutil.

Z Javoriny: Zimní ráno na Galajdovce.

Foto: Dr. F. V. Kroutil.

Z Javoriny: Zimní ráno na Galajdovce.

Foto: Dr. F. V. Kroutil.

Mengušovská dolina z Osterovy.
Foto: M. Škvorová.

Pohled z Gerlachu
k L'adovému štítu.

Foto: Lad. Škvor.

VZPOMÍNÁME

Před čtyřiceti lety, v roce 1898, vyšlo první číslo Alpského Věstníku, orgánu Českého odboru Slovinského planinského družstva. Český odbor, založený 1897, byl odborem nejvýkonnějším a jediným, který před Tumou vedle Němců pěstoval ve slovinských Alpách pravé horolezectví.

Skupina nejmladších jeho členů věnovala se systematickému probádání jednotlivých skupin Julských Alp. Divoký úval Martuljku byl až do let 1905—1910 neznámým terénem a hory jej obklopující téměř všechny neslezeny. Dr. Čermák a dr. Dvorský prozkoumali, prolezli křížem krádem celou tuto skupinu a právem Kugy o nich říká, že náleží k předním objevitelům Julských Alp.

Jiná skupina starších věnovala se Saviňským Alpám. Vybudovala se tam v roce 1899 první naše alpská chata, Česká chata pod Grintovcem, na Ravních, v okolí tak krásném, že není přepínáním přirovnání tehdejšího předsedy odboru dra Chodounského, že Českou chatou vsadit chtěl perlu do divukrásného diademů.

Byla slavnostně otevřena 26. července 1900. Byla pýchou Českého odboru a pýchou celého kraje.

V letech předválečných došlo ještě k vybudování druhé chaty, tentokrát v Julských Alpách, v Koritnici pod Mangartem.

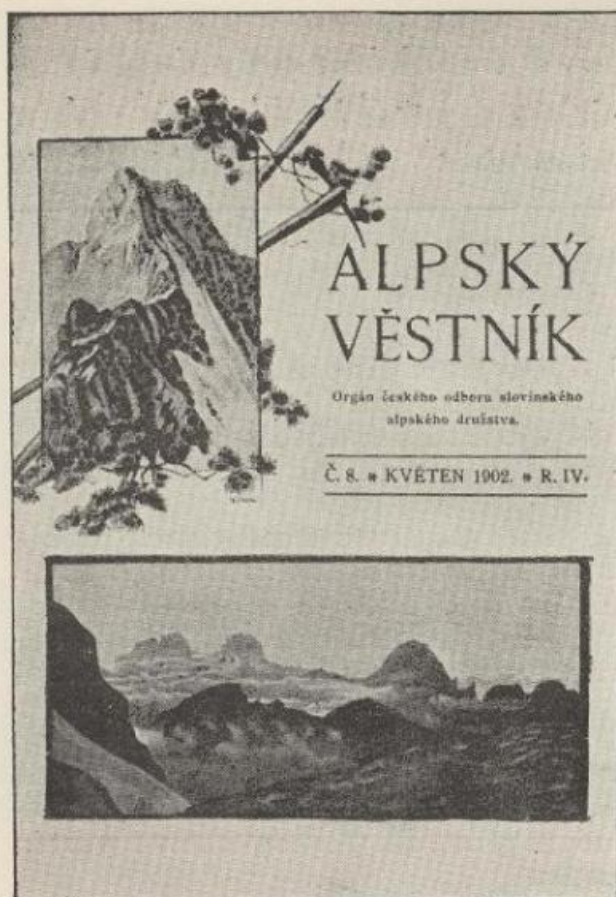
Členové Českého odboru pěstovali alpism systematicky, s cílem jít výš a výše. Putovali i do jiných málo známých slovanských hor, tak do Durmitoru a do horských pásem Černé Hory. Všude zříme stopy jejich záslužné práce.

Přišla válka a velký český prapor před chatou pod Grintovcem, daleko viditelný z údolí a hřbetů Jezerska, přestal vlát. Ani po válce se na stožáru neobjevil. Jen jméno chatě zůstalo — a my ani nevíme a zapomněli jsme, že to byla chata naše, Čechy vybudovaná, že to byla pýcha a chloubka vzkvétajícího Českého odboru S. P. D.

Údolí Trenty pod Mangartem zůstalo opuštěné, odříznuté hranicí od slovanského jádra Julských Alp. Italští alpini pochodují tu v kolonách, střídají pod bílými stěnami velebných štítů a na mysl jiná nepřijde, že tam kdesi nahoře stávala česká chata, chata koritnická. Nevíme to ani my, zapomněli jsme...

Jedeme-li železnicí od Trbiže k Udine, na okamžik upoutá nás náhle se objevivší obrovská mohutná hora. Montaż, Jôf del Montasio. Sedmnáct set, dvaadvacet set metrů je vysoký jeho sráz. Byli to naši lezci, kteří s Jožem Komacem a Ojcingerem po druhé, první po Kugyovi, tudy lezli ze Zajzery na Montasio...

Čtyřicet let! Dnes, kdy pohraniční hory jsou od nás odtrženy a nové meze našeho státu sestupují do českých a slovenských údolí pod hře-

beny Bezkyd a Vysokých Tater, vzpomínáme slavných začátků českého horolezectví v Julských Alpách. Vyzýváme naši mládež, aby pamětliva záslužné práce našich předchůdců na slovanském jihu, věnovala se horolezectví, jež je školou upřímnosti a síly, mužnosti a kamarádství, studnicí poznatků, zkušeností a vzpomínek pro celý život.

Dnes více než jindy národ potřebuje mužů. Mužů zocelených bojem ve skalních srázích, utužených kamarádstvím na jednom laně, mužů piošlých tvrdou školou pravého horolezectví.

Dnes více než jindy národ vás potřebuje, horolezci!

Vlasti zdar!

Excelsior!

Dr. J. Čermák:

Z MINULOSTI KLUBU ČSL. ALPISTŮ

Turistika ve vysokých horách je poměrně mladá; rozvoj alpismu doznal teprve během minulého století z malých počátků velký rozmach a stal se v západoevropských státech i pozoruhodným kulturním činitelem. Není divu, že i do našich kruhů turistických po západoevropském vzoru ač poměrně dosti pozdě, přece jen vnikl zájem o turistiku v romantické velehorské přírodě, a že vysoké hory, naše Tatry, a francouzské, německé a italské Alpy vábily stále více našich poutníků. Poněvadž návštěva Tater

byla pro nás ve staré monarchii spojena s obtížemi, směřoval proud našich turistů spíše do Alp, zejména k jihu, kde výběžky malebných jižních vápencových Alp byly osídleny pokrevným národem slovanským, Slovinci. Počet návštěvníků vzrůstal a brzy společný zájem dal vznik prvnímu našemu alpskému spolku.

V r. 1897 založen byl tento spolek pod předsednictvím nadšeného propagátora turistiky a horolezectví, prof. dr. Chodounského. Vzhledem k nevelikému počtu členů neustavil se však jako spolek samostatný, nýbrž přičlenil se jako jeden z odborů (český odbor — »češka podružnice«) k větší slovinské organizaci »Slovensko Planinsko Društvo« (Slovinský alpský spolek), založené o několik let dříve v Lublani (1893).

Benevolencí ústředí bylo toto sdružení českých alpistů tak dalece autonomní, že vedlo své samostatné finanční hospodářství a vydávalo i svůj vlastní časopis »Alpský věstník« (vycházel od r. 1897 do r. 1914; lublaňské ústředí vydávalo svůj časopis »Planinski Vestnik« od r. 1894 a vydává jej podnes).

»Český odbor« hleděl soustřediti všechny naše krajany, kteří rádi za svým osvěžením navštěvovali alpské kraje, a usměrniti naši velehorskou turistiku k návštěvě Julských a Saviňských Alp, okolí Triglavu a Grintavce. Svým působením snažil se posílití sebevědomí národnostně ohrožených slovinských osad, zachrániti je před pasivní oddaností v osud a před resignací, s jakou do té doby přijímaly výbojně postupující germanisaci (Jezersko v již. Korutanech, později i Log pod Predilem na Goricku). V tom ohledu účinně pomáhal Slovinskému alpskému družstvu stavěti hráz germanisační práci bohatých německých spolků (zejména Alpenvereinu) na území slovinských hor.

Na severních svazích Grintavce nad Jezerskem v Saviňských Alpách postavil český odbor r. 1900 velmi pěknou a nákladnou »Českou chatu« (Češka koča), turistickou útulnu, která slouží svému účelu plně ještě dnes. R. 1907 postavil akademický kroužek odboru (»československý akademický kroužek při českém odboru S. P. D. v Praze«, zal. r. 1902) na jižním úpatí Mangartu v Julských Alpách, v údolí Koritnice »Koritnickou chatu« (dnes ovšem na území italském). Odbor vybudoval svým nákladem řadu dobrých a zabezpečených horských stezek v oblasti Grintavce a okolí v Saviňských Alpách a několik významných stezek v okolí chaty Koritnické.

Literárními pracemi v »Alpském věstníku« (pod redakcí dra Boh. Franty, později dra Boh. Franty a dra V. Dvorského), propagačními články v různých českých časopisech, dále vydáváním průvodců (zejména na svoji dobu byly velmi pěkné a obsažné »Slovinské Alpy a Přímoří« a »Moře Adriatické«, vydané nakladatelským družstvem »Máj« v l. 1910 a 1911) byl český odbor S. P. D. horlivým průkopníkem hojné návštěvy Čechů v slovinské části dnešní Jugoslavie i na Jadranském pobřeží.

Vedle nadšeného idealisty, stařešiny českého alpismu, zakladatele a dlouholetého předsedy odboru, prof. dr. Chodounského obětavě pracovali od založení v odboru pp. dr. Boh. Franta, dr. St. Prachenský, dr. V. Prachenský, r. L. Mareš, P. Ed. Šittler, a j., k nim později se přidružili dr. O. Laxa, prof. Dvořák, dr. Vlad. Růžička, prof. dr. V. Dvorský, řed. R. Pilát, řed. ing. dr. Fr. Štěrba, dr. L. Klička, K. Stüdl, prof. dr. J. Hlava, dr. K. Hlava, prof. dr. Tille, dr. J. Čermák, a j.

K turistickému průzkumu Slovinských Alp přispěli mnozí z nich velmi

platně, a ještě dnes, po letech se v Slovinských horách vzpomíná jejich činnosti (mnohé nové směry, výstupy i sestupy).

Za světové války činnost českého odboru Slovinského Alpského Družstva ustala, poněvadž v území, jež si obral za pole působnosti, zuřila válka. Po válce, když se poměry změnily, a mezi území naše a slovinských hor vsunuly se dvě státní hranice, odbor ten dobrovolně likvidoval, poněvadž uznal, že nemůže dále trvat jako odbočka zahraničního spolku; svoji knihovnu a sklad publikací odevzdal Klubu čs. turistů.

Teprve za několik let po převratu, v r. 1924, vznikl nový spolek, Klub čs. Alpistů, aby navázal na staré tradice předválečné. Nový spolek zprvu byl včleněn do Svazu čs. lyžařů, později se osamostatnil úplně. Do tohoto spolku vlil se zčásti ještě kádr starých členů bývalého »českého odboru«, z velké části však již roste tento mladý Klub novým, mladým členstvem. Prvním předsedou nového sdružení byl gen. dr. J. Pečírka, po něm vede klub zdárně k novým úkolům řed. R. Pilát. Od r. 1934 vydává Klub svůj časopis a hledí nejen budovati dále na staré tradici bývalého »Alpského věstníku«, ale i snaží se úroveň svoji povznést na výši soudobého alpského sportu.

Dr. F. V. Kroutil:

SLOVINSKÉ HOROLEZECTVÍ

Vlastí Slovinců jsou Alpy a podhoří Alp. Alpy Karnské, Saviňské, Karavanky a hlavně Alpy Julské. Již proto mají Slovinci a zvláště prostý lid mnohem bližší vztah k velehorám, než je tomu u jiných národů.

Horolezectví v Julských Alpách je nerozlučně spjato se jménem dra Julia Kugy. Kugy není Slovinec, je Němec z Terstu, ale duší je tak spřízněn s těmi bílými horami a se slovinským lidem, jejich údolí obývajícím, že nepochopíme plně Julských Alp, nepoznáme-li Kugyho. Jeho kniha »Aus dem Leben eines Bergsteigers« je jediným chvalo zpěvem na Julské Alpy. Dr. Kugy je nyní velmi stár a žije v bývalé Ovčjavsi, nyní Valbruna, na odpočinku. Mladí slovinskí horolezci při návštěvách montážské a višské skupiny přicházejí za ním, radí se s ním o nových výstupech, přinášejí mu fotografie pro jeho díla o Julských Alpách. Říkají mu »Onkel Julius«. A název ten vystihuje poměr Kugyho ke slovinskému horolezectví. Je-li Henryk Tuma otcem, je Kugy jeho druhým nejbližším příbuzným.

Od mládí si Kugy Julské zamiloval. »Vzpomínám si,« vypráví, »přesně na onu chvíli, kdy jsem zaslechl název „Julské Alpy“. Ptal jsem se učitele, když jsem byl velmi malý, co to za hory za jasných dnů nad moře vystupuje? Odpovídal: „Benátské a Julské Alpy!“ Julské Alpy! Již v tom názvu se skrýval pro mne neznámý slib, jakási přípověď — nevím, jaká... Kdykoli se mně zjevovaly nad pláněmi Krasu, v barevném odlesku moře, zalité světlem jižního slunce, tak velebně klidné, tak nedostižně vzdálené, tu přitahovaly mou mladou duši, uchvacovaly ji silou nevýslovnou. A jakým jsem byl tehdy, takovým jsem zůstal po celý život. Tolik hor jsem viděl a žádné z nich v mém srdci Julské Alpy nenahradí.«

Julské Alpy jsou vápencové jako Dolomity. Nemají však tak roztříštěných tvarů jako Dolomity, nenajdeme tam oněch ostrých skalních bajo-

Triglav, severní stěna.

Foto: Dr. F. V. Kroutil.

dách. Jsou tišší, méně navštěvované, nemají Trenkra a sensačních filmů. Mají však zvláštní půvab, který Dolomitům schází: Snad ony čisté modravé dálky, dýšící blízkostí Jadranu, snad onen lyrický, měkký slovin-ský lid. A pak je tam méně chat, méně hotelů, méně automobilových silnic.

Nevychovávají se tam divadelní lezci, jak je k tomu náběh v některých částech Dolomit, ale horolezci skuteční, tělem i duší, horolezci, jako byl Kugy, Tuma, Jug.

S hrdým kaštem nad planickým údolím, s Jalovcem, začíná Kugy roku 1877 svůj dvacet let trvající, systematický, vítězný pochod Julskými Alpami. Skromně tvrdí, že nic v jeho návštěvách nebylo systematického, jeho průzkumy prý byly nahodilé, vedl ho jen cit a romantika. Ať je tomu jakkoli, jisté je, že Kugy Julské objevil a »otevřel«. Na Jalovec, jenž jej lákal svým vyzývavým charakteristickým profilem, vyvedl jej v r. 1877 trentský lovec Miha Črnut jihozáp. stěnou. Byl to druhý výstup. Jalovec Kugyho uchvátil, roku 1882 se tam vrací a roku 1884 zdolává jej s Andrejem Komacem po prvé z jeho strmé strany, od severu, z Planice.

Nejvyšším vrcholem Julských je Triglav, nazvaný prý po tříhlavém staroslovanském pohanském bohu. Tisíce bájemi je opředen. Baumbachův »Zlatorog« má zde svoji říši.

Je slavný svou obrovskou severní stěnou, spadající do údolí Vrat. Kugy o ní píše: »Dělíme hory na zdi, hřebeny, věže, cimbuří. Zde to možno není. Pro Triglav nenalézám takového srovnání. Co vyplňuje úzadí do-

liny, toť »hora« v pravé svojí ohromnosti, úžasná, nekonečná. Její černou klečí zastíněné základy, toť pravý zázrak nezdolané síly. Nad nimi v šíř a v dál stěna nad stěnou, celý svět stěn, hluboce vážných, hrozivých...»

»Trentští pokládají stěnu za neslezitelnou. Nikdo se odtud neodvážil na horu vylézt. Jakoby zakletí lpělo na těchto srázích. Nebyl to strach z obtíží výstupu. Ten u Trentských neexistoval. Byl to snad zůstatek z prastarých pohanských dob, úcta, ostych dotknouti se mohutného, tajemného, božského trůnu krále Triglava.«

Kugy, který chodil s vůdci, sev. stěnu Triglavu také neslezl. Vůdci se neodvážili. Stěna padla až v roce 1906. První výstup provedli mladší, Němci. Dr. Kugy roku 1881 pouze našel novou cestu z Trentu na Triglav s Andrejem Komacem.

Škrlatica, Trentskými zvaná Suhi Plaz, je druhým nejvyšším vrcholem Julských Alp. Když Kugy stál po prvé na Triglavu, bylo to roku 1875, ukazoval mu vůdce Klančnig její téměř kolmé srázy, vyprávěl o jejích kamenných lavinách, o jejích sněhových stráních, strmějších než střecha kostela. »Nedostupná a neslezitelná, jenom kamzík a orel se na vrchol dostane, nikdo jiný!«

Škrlatica Kugymu učarovala a pět let poté, roku 1880, stojí na jejím pvném vrcholu. Vystoupí jižní stěnou. Vede jej mladý Andrej Komac z Trenty. Vede jej po prvé.

Kugy vypráví: »Tu běžel za mnou mladík, bos, bez kabátu. Prý ať jej zítra vezmu s sebou. Povede mne. Nikdo v Trentě neleze jako on. S ním prý jistě Škrlatici udělám! Byl to Andrej Komac. Říkal jsem, že již mám průvodce, že nepotřebuji nikoho. Prosil však stále, prý půjde zadarmo. „Pane, vezměte mne, uvidíte, budete mne pak vždy s sebou brát!...“ Přivolil jsem. Dvacet let chodil pak Andrej se mnou. Cosi zvláštního, jeho prosebné oči, tón hlasu, cosi zvláštního mne přimělo, že jsem povolil. A často myslím, že mně jej hory tehdy seslaly. „Budiž tvým vůdcem...“«

Kugyovi vůdci, Komac Andrej, Komac Joža, Anton Ojcinger, Črnuta, Kverh, Potočnik, všichni byli Slovinci. Byli to vlastně první slovinští horolezci.

Mluvil jsem tak dlouho o dru Kugym a jeho činnosti, protože slovinské horolezectví na ni vlastně navázalo a rozvinulo se ve skutečnosti až v letech poválečných. Slovinci neměli t. zv. údobí horolezectví s cíli objevitelskými. V devatenáctém století zde nebylo nic, nebo skoro nic. France Kadilnik, první slovinský alpista staršího ražení, v Julských Alpách málo působil. V roce 1893 bylo sice založeno Slovinské Planinské družstvo s cílem propagovati slovinské národní hory, ale sledovalo cíle spíše turistické, stavělo stezky, chaty a útulny a jenom jediný, tehdy nejvýkonnější český odbor, založený v roce 1897, si začínal pečlivěji všimati vlastního horolezectví.

Zakladatelem, tvůrcem, otcem slovinského horolezectví, systematickým průkopníkem alpismu je dr. Henryk Tuma, advokát v Gorici (později v Lublani).

Velký slovinský patriot, byl vrstevníkem Kugyho a chodil do hor od roku 1873. Již 1883 byl na jižní stěně Dachsteinu. Avšak teprve od r. 1907 začal své obrovské dílo, systematické zpracovávání Julských Alp, studium, sbírání lidového názvosloví hor a vytvoření základny pro horolezectví u Slovinců. Práci skončil až v letech poválečných. Před Tumou

zde nebylo nic, po Tumovi všecko. Byl to první Slovinec — alpista moderního směru.

Chodil sám, nebo ve společnosti prostých lidí, lovců, pastýřů. Byl skromný, tichý, nepřístupný, prý trochu podivín a tak jej často zastíňoval jeho veliký, známější a německy píšící vrstevník Kugy.

Svým spisem »Pojem a rozvoj alpismu«, který dokončil až v roce 1930, dal Tuma Slovincům dílo stěžejní. Jeho činnost obsáhla činnost několika generací u jiných národů. Značný je počet jeho článků a monografií, uveřejňovaných ponejvíce v »Planinském vestníku«, orgánu S. P. D.

Zemřel v roce 1935, uznáván světovou horolezeckou veřejností. Österr. Alpenzeitung píše o něm v nekrologu:

»Čím byl Tuma slovinskému horolezectví, můžeme říci jedním, jediným slovem: byl mu vším. Byl prvním výkonným horolezcem moderního směru, prvním objevitelem, prvním horolezeckým literátem. Vynikající znalosti řečí — ovládal všechny světové jazyky — jej kvalifikovaly k výzkumům horského názvosloví.

Byl prvotřídní horolezec. Jeho vrcholným výkonem byl snad průstup severní stěny Mojstrovky. Vykonal jej sám...«

»Dnes, alespoň ve skále, Slovinci se Němcům vyrovnají. Toť zásluha Tuma, jenž mládeži ukázal cesty, po kterých se má bráti.«

Tolik »Österreichische Alpenzeitung«.

Před válkou byl Tuma vlastně jediným slovinským horolezcem. Nikdo jej nenásledoval a snad se ani neodvážil. Jistě, že jej to, jako velkého patriota, mrzelo, když viděl vzrůst u Němců a Italů, nezám a snad neporozumění u svých krajanů.

V srdci Kraňska, v podhoří Julských Alp a Karavanek chvěje se hladina Bledského jezera. Na jezeře je ostrůvek. Na ostrůvku malý kostel. V kostele uvnitř s věže dolů visí provaz. Zatáhneš-li zaň, jak pověst praví, a zazvoní-li zvon, splní se vše, co si přeješ. Prý přicházejí lidé z širého okolí a zvon vesele hlaholí nad jezerem. Přání všech budou vyslyšena.

Snad i Tuma zašel do kostela a přál si, aby bylo jinak a slovinské horolezectví se probudilo k životu.

Jeho přání se vyplnilo.

Po válce nastává pravá revoluce. Hory sice jsou roztrženy, odňata je Trenta a hranice běží po hřebenech nejslovanštějších hor. Manhart už není slovinský. Kanin a Montáž leží hluboko v Itálii. Z Ovčí vsi se stává Valbruna, z Mojstrovka Moistrocca...

V okleštěných slovinských horách jsme však svědky velkého rozvoje horolezectví směru nejmodernějšího. Založen je klub »Skala« v Lublani, klub čistě horolezecký.

A jako Tuma byl prvním a největším slovinským alpistou, prvním a největším horolezcem-sportovcem, tedy ražení nejmodernějšího byl Klement Jug. Je-li Tuma slovinským Zsigmondym, Preussem, Purtschellerem v jedné osobě, je Jug Dülferem a Welzenbachem.

Dr. Klement Jug zazářil krátce, jako meteor prošel dějinami slovinského alpismu. V roce 1922 opakuje nejtěžší výstupy, v roce 1923 absolvuje prvovýstupy s kamarády a v roce 1924 leze sám a sám po prvé zdolává stěny nejtěžší: vých. stěnu Stenara, záp. pilíř Cmira.

11. srpna 1924 pokouší se sám o nový výstup pochmůrnou severní stě-

nou Triglavu. Je to jeho třetí pokus, po třetí jde sám do říše Zlatoroga.

Vysoko nad triglavskou stěnou, již blízko probleskujících sněžišť ledovce, táhne se od druhé strany hory pověstná Kugyho lávka. Tam na tuto lávku přicházejí všechny výstupy severní stěnou. Takových říms a lávek, mnohem užších, je v obrovské stěně na sta, na tisíce. Jsou to ty začarované stezky, které si duchové Julských Alp kdys vystavěli v kolmých stěnách vápencových velikánů, od země tak daleko a k oblakům tak blízko jsou to ty římsy z Baumbachova »Zlatoroga«:

»Vlevo stěna, vpravo chladných větrů proud,
dole temná purpurová hloub.«

Po těchto římsách a lávkách trentsý lovec sledoval kdysi Zlatoroga, tak dlouho sledoval, až »krvavé triglavské růže ze skal vypučely«.

Tam na jedné z oněch říms 11. srpna 1924 zahynul dr. Klement Jug. Vypučely však triglavské růže a odvaha dra Juga byla signálem mládeži k vítěznému náporu na dosud neslezené stěny skalních velikánů.

V roce 1926 Marko Debelaková a dr. St. Tominšek slézají ideálně pří-
mou cestou sev. stěnu Špika.

O rok později padá severní stěna Jalovce. Slézají ji Joža Čop, Pavla Jesihová a Miha Potočnik. Téhož roku dr. S. Tominšek, Joža Čop, Danilo Martelanc a Pavla Jesihová zdolávají kolmou sev.-záp. stěnu Škrlatice.

V roce 1928 přichází na řadu divoká skupina Martuljku, zejména Grandes Jorasses Julských Alp, Široka Peč, sev. stěna (Jesihová, Čop a Potočnik). Jejím středním pilířem vede pak nový výstup z r. 1931. Téhož roku je slezena severozáp. stěna Špiku. (Marko Debelaková, E. Deržaj a Z. Šumer). Roku 1934 padá sev.-vých. hrana Jalovce. Výstupu se zúčastní Comici z Dolomit. Výstup je prý krajně těžký, druhá kategorie. Trval 7 hodin.

Z jiných výstupů cituji jenom sev. stěnu Zadního Prisojniku (M. Kajzelj, H. Drogenik), skalašský směr v severní triglavské stěně (Pavla Jesihová, Milan Gostiša), gorenjský směr v téže stěně (J. Čop, M. Potočnik, dr. S. Tominšek) vesměs z roku 1929.

Je zajímavé, jak se výkonného horolezectví u Slovinců účastní dámy. Myslím, že Marko Debelaková patří k nejlepším světovým horolezkyním. Má celou řadu prvovýstupů v Julských i jinde a přispívá odbornými články jak do slovinského, tak do německého tisku.

Slovinci odcházejí též do jiných hor, mimo východní Julské Alpy. Tak do višské skupiny v západních Julských a hlavně na Balkán. M. Lipovšek a L. Pipan prozkoumávají skupinu řeckého Olympu: v r. 1934 slézají tam sev. stěnu Skolona. Uroš Župančič v r. 1934 slézá největší stěnu střední Macedonie, vých. stěnu Solunské Glavy v Nežilovských Karpách blízko Skoplje. Debelakova odjíždí do jihoslovanského dílu severních Albánských Alp a slézá nejvyšší vrchol Maja Kolataš a Maja Rosit.

Na velké zahraniční výpravy bohužel není prostředků. V tom směru a tedy přirozeně v ledu, jsou Slovinci za jinými, ve skále však mnohé předčí a vyrovnají se největším německým a italským lezcům.

S oprávněnou pýchou vydává klub »Skala« v roce 1932 ročenku »Naš Alpinizem« s přehledem vykonané práce. Píše tam Mirko Kajzelj:

»Němci a Angličané nám ukázali, jak dojít k úspěchům v horolezectví a jak z horolezectví čerpati pro celý život. Učili jsme se od nich. V našem alpismu však se skrývá další prvek, kterého Němci a Angličané ne-

znají, něco čistě slovanského, snad východního. Je to ta měkká lyričnost, ten jemný cit, jenž dýše z našich děl. I na Kugyho zapůsobil a proto Kugy patří nám. Pohleďte na naše obrázky z hor, na naše popisy cest. Tato rázovitost ustavičně vzrůstá, individualisuje naši činnost, takže hrdě můžeme mluvit o našem slovinském horolezectví, v našich Julských Alpách!»

*V předvečer výstupu na Škrlaticu a Rakovu Špicu (27. VII. 1906).
Ve skalách pod Rogljicou, od leva do prava: rada dr. B. Franta,
J. Čermák a vůdce Jože Komac.*

Dr. F. V. Kroutil:

ČEŠI A OTEVŘENÍ JULSKÝCH ALP

»Český odbor byl založen v r. 1897. Jeho předsedou byl profesor Chodounský, který má veliké zásluhy o rozvoj turistiky na Jezersku. Vystoupil na všechny vrcholy, prolezl přečetné stěny v Grintavcích. V rámci odboru vznikl akademický kroužek. Odbor vydával časopis »Alpský Věstník«, který od počátku stál na vysokém stupni. Češi si postavili »Českou chatu« na Ravních pod Grintavcem a Koritnickou chatu pod Mangartem. Známí čeští alpiisté dr. Jiří Čermák, dr. Viktor Dvorský, dr. Bohuslav Franta a Karel Hlava systematicky prolezli v prvním desetiletí tohoto století skupinu Martuljku, Škrlatice a Razoru. Vystoupili na Malou Ponicu z Martuljku (prvovýstup), na Oltar z Velké Pišnice, sev. stěnou Kuku (prvovýstup), sev. stěnou Škrlatice, Špikov Graben (z Martuljku) atd. Doprovázel je většinou trentsý vůdce Jože Komac.

Lze říci, že vedle Kugyho a Tumy Češi nás učili pravému horolezectví (Mirko Kajzelj v »Našem Alpinizmu« slovinského horolezeckého klubu Skala 1932).

Zapamatujme si tato uznalá slova předního slovinského horolezeckého pracovníka. Budme hrdí na činnost našich českých lidí v Julských Alpách, činnost, kterou tito přispěli k výstavbě a k rozvoji dnes tak vyspělého alpismu u bratrského slovinského národa.

Dílo českých horolezců, zejména dílo dra Čermáka a dra Dvorského nesmí upadnouti v zapomnění a naši mládež musí býti vzorem a příkladem, jak třeba pracovati pro rozvoj slovanského horolezectví a pro detailní poznání slovanských hor.

V »Alpském Věstníku« každoročně vycházely zprávy o výstupech členstva a pou-

tavá ličení nových tur v Julských Alpách (zejména články »Po cestách málo známých«). Letos je tomu čtyřicet let, co vyšlo první číslo našeho »Alpského Věstníku«.

Vzal jsem si proto za úkol seřaditi nejdůležitější české výstupy v Julských Alpách a porovnat je s daty, uvedenými v nejnovějších horolezeckých průvodcích po oněch horách, a to v Meyerově »Hochtourist in den Ostalpen«, VIII. z roku 1930 a v lublaňském památníku »Náš Alpinizem« z r. 1932, o kterém jsme již vpředu slyšeli.

Srovnáváme-li data oněch dvou knih, zprávy v českém průvodci »Slovinské Alpy a Přímoří« z roku 1910 a články vyšlé v Alpském Věstníku, dospějeme k závěru, že některé údaje »Hochtouristu« a »Našeho Alpinizmu« by měly býti opraveny, a to ve prospěch našich českých prvovýstupů. Snad Hochtourist o nich nevěděl a snad úmyslně je leckde přešel mlčením s přáním favorisovati německé výstupy v Julských Alpách.

Předkládám přehled nejdůležitějších výstupů členů předválečného českého odboru S. P. D. v Julských Alpách. Postupují od západu k východu.*)

Severní stěna Špihu z Martuljku.
(Reprodukce nákresu R. Zinnera z »Hochtourist«.)

—...— (část neviditelná) Český prvovýstup z 5. IX. 1908.

SKUPINA MONTAŽSKÁ (ŠPIKU NAD POLICAMI).

1. Krniški Turm (Torre di Carnizza, 2033 m). První výstup od západu (záp. stěnou) J. Čermák a dr. V. Dvorský 10. VIII. 1935. — Liter.: »Hochtourist«, str. 220, č. 7 C. »Alpský Věstník« VIII. str. 20 (tam užíván název: »Krnica — Glava«). »Slovinské Alpy a Přímoří« str. 241.

První přechod od východu k západu (v sestupu cestou z 10. VIII. 1905) dr. J. Čermák a K. Hlava 11. VIII. 1908. — Liter.: »Alpský Věstník« XI. str. 56 a 65.

*) Za laskavé a velmi cenné informace děkuji p. plk. dru J. Čermákovi, dnes veliteli Vojenského Zeměpisného ústavu. Pisatel.

SKUPINA KANINSKÁ.

2. **Mali Babanjski Škedenj** (1958 m; podle nomenklat. dra H. Tuma, dříve »Mali Vanški Škedenj«. — »Hocht.« str. 271). První turistické dostoupení, výstup po jihových. hřebeni, sestup sev.-vých. stěnou J. Čermák, V. Dvorský a dr. V. Růžička s vůdcem J. Mrakičem z Bovce v roce 1903.

3. **Veliki Babanjski Škedenj** (2117 m; podle nomenklat. dra H. Tuma, dříve »Veliki Vanški Škedenj«. — »Hocht.« str. 271). První turist. dostoupení J. Čermák, V. Dvorský a dr. V. Růžička s vůdcem Mrakičem z Bovce v roce 1903.

SKUPINA RAZORSKÁ.

4. **Loška stena** (Parete di Bretto, Breter-Wand).

»Loška stena« je mohutný hřeben, dělicí Koritnici od Bavšice. Dnes je zcela na italské půdě. Nejvyšší vrcholy jsou Briceljka a Morež.

V »Hocht.« str. 297 čteme: »Die nachstehenden, im Gebiete der Breter-Wand beschriebenen Anstiege wurden alle von H. Tuma begangen, der bis jetzt wohl der einzige Tourist hier gewesen sein dürfte. Der Morež wurde 1841 oder 1842 von Sendner erstiegen.«

Podle »Naš Alpinizem« první výstup na Morež (2261 m) od jihových. z Balské planiny (str. 227, výstup Ba 3) vykonal dr. H. Tuma s Ivanem Mlekužem v červenci 1910. Hřebem Lošské stěny od Briceljka do Konjské štrbiny a přes Plešivec k Cez Brezice (s obcházením Moreže po již. straně) vykonal po prvé dr. Tuma s Vozníkem a Črnutou v srpnu 1909 (»Naš Alp.« str. 229, Ko 1).

Avšak již 18. VIII. 1907 vystoupili Češi dr. J. Čermák a dr. B. Franta s vůdcem Jožou Komacem od Cez Brezice přes Plešivec a Konjskou štrbinu na Morež (tedy v opačném směru než v r. 1909 dr. Tuma; tento však obešel Morež) a sestoupili jihozáp. stěnou do Bavšice. Jejich sestup vedl z á p a d n ě od výstupu dra Tuma z r. 1910 (Ba 3).

Liter.: »Alpský Věstník« X. str. 5 a 22. Autor dr. J. Čermák užívá však pro Morež název »Konjska Škrbina«, podle mylného označení spec. mapy.

5. **Razor** (2601 m). Částečně nová varianta výstupu sev. stěnou (z Krnice) dr. J. Čermák a dr. V. Dvorský 11. VIII. 1906. — Částečně nová varianta téhož výstupu dr. V. Dvorský, K. Hlava a dr. V. Práchenský v červenci 1910.

Liter.: »Alpský Věstník« XI. str. 6 a XIII. str. 40.

6. **Škrbina v Zadnjem Prisojniku** (1955 m). Ve »Slov. Alpách« (str. 294) zve se Sedlem Malého Razoru, v »Hocht.« (str. 360) Mlinerca nebo Koritoscharte, v Kugyho »Aus dem Leben eines Bergsteigers« (str. 68) Koritascharte nebo Scharte Škrbina.

První turistický sestup sev. stěnou »Kugyho směrem« J. Čermák a dr. V. Dvorský s vůdcem Jožou Komacem 16. VIII. 1905. Směr výstupu je naznačen na náčrtu ve »Slov. Alpách« na str. 284. Na náčrtě v »Našem Alpinizmu« (str. 119) výstup dra Kugyho (č. PK 13a) zakreslen není, nýbrž pouze tři nejnovější jiné výstupy. V »Hochtourist« (str. 360) čteme, že výstup dra Kugyho nelze dnes podrobně rekonstruovati.

Ve »Slovanských Alpách« výstup je však dosti podrobně popsán. Na nejtěžším místě výstupu (v horní části) byla prý láhev s visítkami. Stálo by za pokus rekonstruovati tuto starou turistickou cestu dra Kugyho.

Liter.: dra Dvorského »V Julských Alpách. Lezecké skizy ze skupiny Razoru«.

Dr. Kugy v knize »Aus dem Leben eines Bergsteigers« udává, že zná pouze čtyři výstupy svojí cestou na Škrbinu v Zadnjem Prisojniku. Tři provedl on, kdežto čtvrtý dr. C. Baumgartner ze Št. Hradce s Jožou Komacem. O českém sestupu nebyl tedy informován. Český průstup (v sestupu) byl tedy pátým průstupem.

7. **Kriška stena**, výstup z Krnice záp. stěnou Dovského Gamzovce (2440 m). Dr. J. Čermák a dr. V. Dvorský 4. VIII. 1905 od nástupních skal dnes zajištěné stezky na Krišskou stěnu zabočili do leva (k sev.) a celý výstup provedli sice rovnoběžně s dnešní stezkou, ale zcela záp. stěnou Dovského Gamzovce. Dostali se tak téměř až na vrchol Dovského Gamzovce.

Liter.: Dr. V. Dvorský »V Julských Alpách« (Praha 1906, nakl. Beaufort) str. 41 až 55.

8. **Bakova Špica** (asi 2530 m). První přechod hřebem od sev.-vých. k jihozáp. dr. J. Čermák, dr. V. Dvorský, dr. B. Franta s vůdcem Jožou Komacem 29. VII. 1906.

Liter.: »Alpský Věstník« IX. str. 33 a 132. »Slovinské Alpy« str. 295 (tam omylem výška udána cifrou 2465 m).

Čeští horolezci nazvali onen tehdy bezejmenný vrchol »Špikem Zadnjega Dovku«.

V »Hocht.« (str. 309) čteme, že hřebenem od Rogljice na Škrlatici, tedy přes Rakovou Špici (v opačném směru českého výstupu), lezl první A. Schulze 22. VII. 1906, čtyři dny před českým výstupem. »Naš Alpinizem« (str. 185) převzal stručný popis i zprávu z Hochtouristu. O českém výstupu není zmínky.

Podle Schulzeho přechod od Rogljice pod stěny Škrlatice trval pouze 1.30 hod., kdežto český výstup asi 6 hodin. Je proto možno, že Schulze nepřešel vrchol Rakové Špice, nýbrž jej oběhl po skalách nad Zadním Dovkem. Zdá se tomu nasvědčovatí popis v »Hochtourist«: »Die Türme des Verbindungsgrates zum Suhi Plaz werden nicht besonders schwierig überklettert; man kann sie auch östlich umgehen«, což snad Schulze učinil. Na vrcholu Rakové Špice naši horolezci nenalezli »Steinmanna«, kterého by Schulze neopomenul zříditi. Ovšem musíme bráti v úvahu, že čtyřčlenná partie Čechů byla pomalejší než samotný Schulze, takže byl-li přes naši domněnku Schulze první na vrcholu Rakové Špice, primát jejího dostoupení od sev.-vých. k jihozáp. zůstává Čechům.

9. Škrlatica (Suhi Plaz, 2738 m). První sestup k jihových. do prahové dolinky Malého Dovku a první turistické dostoupení oné dolinky dr. J. Čermák 26. VII. 1907.

Sevřena mezi jihových. a sev.-vých. hřebeny Škrlatice a hřeben Rokavů leží divoká dolinka, spadající nedostupným prahem k Vratské dolině. Je to Mali Dovk. Toto jméno čteme již u našich horolezců, později u dra Kugyho (»Aus dem Leben eines Bergsteigers« str. 46) a v »Hochtourist« VIII. str. 315; na mapce str. 274 jsou však jménem »Mali Dovk« omylem označeny partie na vých. od Spodního Rokavu (Dovški Podi našich horolezců). »Naš Alpinizem« zve Mali Dovk »V Kotlu« a kotlinu Dovški Podi »Na Jezera«.

Mali Dovk je dostupný buď s hřebene Škrlatice nebo se hřbetu Spodního Rokavu. Prvním známým návštěvníkem dolinky byl mojstranský lovec Gregor Rabič, vulgo Grogr, v roce 1883, který z Vrat vystoupil do Malého Dovku (snad přes Spodní Rokav), překročil jej a vých. stěnou vyšel na Škrlatici (»Naš Alpinizem« str. 186, č. V26). První horolezecký sestup se Spodního Rokavu do Malého Dovku vykonal až v roce 1924 dr. Klement Jug. Dr. Kugy sám Mali Dovk nenavštívil. Naši horolezci pokoušeli se vniknouti do Malého Dovku, a to nejprve od »Dovških Podů«. Po nezdáreném pokuse v roce 1906 dr. J. Čermák, chtěje rekonstruovati podle líčení dra Kugyho záhadnou Grogrovu cestu, sestoupil 26. VII. 1907 do Malého Dovku s jihových. hřebenu Škrlatice, s místa, kde normální (nyní zajištěná) cesta přichází ze Zadního Dovku na onen hřeben. Vrátil se toutéž cestou.

Bylo to první turistické dostoupení Malého Dovku.

V roce 1908 dr. J. Čermák a K. Hlava opakovali sestup do Malého Dovku v úmyslu sléztí Spodní Rokav. Nepohoda je zahнала zpět. Ve spěchu naši horolezci zapomněli pod velkým balvanem na sněžišti svitek lana.

Liter.: »Alpský Věstník« X. str. 107.

10. Velikí Oltar (2621 m). První (druhé?) dostoupení vrcholu, a to již hřebenem; sestup k sedlu Grlo (2429 m) dr. J. Čermák a dr. V. Dvorský s vůdcem Jožou Komacem 20. VII. 1906.

V severových. hřebenu Škrlatice za sebou pnou se dva vrcholy; Visokí Rokav (2646 m) a Velikí Oltar (2621 m), blízko něhož se hřeben dělí na větev Špiku a větev Kukové špice. »Slovinské Alpy a Přímofí« nazývaly oba vrcholy Dovškým Křížem, a to Visokí Rokav jižním a Velikí Oltar severním vrcholem Dovského Kříže. V »Hochtourist« (str. 312) čteme jména Velikí (2646 m) a Mali (2621 m) Dovški Kříž.

Podle »Hochtouristu« a »Našeho Alpinizmu« prvním horolezcem na Velkém Oltaru byl dr. J. Kugy s Ondřejem a Jožou Komaci v r. 1897; vystoupili záp. stěnou na sedlo mezi Vel. Oltarem a Vis. Rokavem a odtud po již. hřebenu na Velikí Oltar. Na Visokém Rokavu stanul prý jako první A. Rössel v r. 1913, při přechodu hřebene od Oltaru na Škrlatici.

Ve »Slovinských Alpách« (str. 293) však čteme, že na Velkém Oltaru (tam »sev. vrchol D. Kříže«) byli první dr. Čermák, dr. Dvorský a Jože Komac, kdežto na Visokém Rokavu (tam »již. vrchol D. Kříže«) dr. Kugy s oběma Komaci.

V »Našem Alpinizmu« však stojí, že český výstup byl druhým výstupem (po Kugym) na Velikí Oltar.

Zdá se, že správnější jsou údaje »Slovinských Alp« a že Češi byli první na vrcholu Velkého Oltara.

Provázal je týž Jože Komac, jenž vedl dra Kugyho na »Dovški Križ«. Vedl je z Velké Dniny stěnou k sedlu mezi »oběma vrcholy Dovského Križe« (t. j. mezi Visoki Rokav a Velki Oltar).

»Když jsme posléze stanuli na ohromné liště, vyběhl Komac vlevo a vrátiv se po chvíli, poučil nás, že máme na vybranou buď lézt vpravo vzhůru na jižnější vrchol, dostoupený drem Kugym, nebo se dáti traversem vlevo k severnímu vrcholu, dosud úplně panenskému. Rozumí se, že jsme zvolili druhou eventualitu. Až k onomu místu shodovala se naše tura s výstupem Kugyho — další bylo zcela nové, neboť ani Komac nikdy před tím se nepřiblížil k tajemnému uzlu horskému, jehož osou je severní vrchol Dovského Križe« (t. j. Veliki Oltar).« (Z popisu tury v »Alpském Věstníku« IX. str. 74.)

Podávalo by se z toho, že dr. Kugy s Komaci po výstupu z Vel. Doliny (záp. stěnou) šli k jihu, tedy směrem k Visokému Rokavu, kdežto Češi k severu, k Velikému Oltaru.**)

11. **Sedlo Grlo** (2429 m). a) První turistický sestup k sev. do Martuljku — dr. J. Čermák, dr. V. Dvorský a Joža Komac 20. VII. 1906.

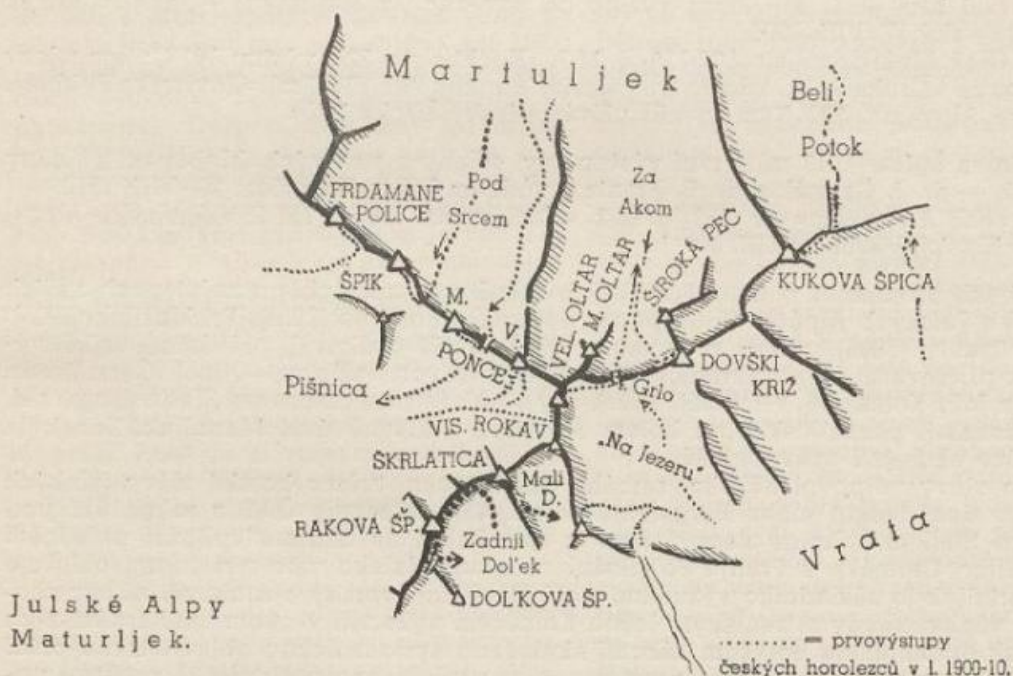
Jde o výstup č. M 8 »Našeho Alpinizmu«, resp. 164 D »Hochtourist« (str. 313). Zde čteme, že prý oním směrem po prvé šli H. Drogenik a M. Kajzelj 12. VIII. 1928, což není správné: ti to vystoupili z Martuljku na Veliki Oltar přes Mali Oltar (2509 m) sev.-vých. hřebenem a nikoli přes sedlo Grlo.

Strmým a hluboko do skal zaříznutým sněhovým žlebem, zarývajícím se do závěru kotliny Martuljku (Za Ak) na záp. od Dovského Križe (»grlo«?), kterým sestupovali naši horolezci od sedla 20. VII. 1906, šli již ve výstupu (ovšem nikoli až na sedlo) 17. VIII. 1905 při prvním výstupu z Martuljku na Dovški Križ.

Liter.: »Alpský Věstník« IX. str. 93.

b) První turist. výstup od jihu (z »Dovských Podů«) — dr. J. Čermák a dr. V. Dvorský 5. VIII. 1906. Zpět toutéž cestou.

Liter.: »Hocht.« č. 164 C (až na sedlo), »Naš Alpinizem« str. 192, č. V 34, resp. V 36, »Alpský Věstník« IX. str. 96.

**) Pisatel neměl bohužel příležitosti prostudovati pojednání dra Kugyho v ÖAZ 1897: »Lengenfelder Križ über den Südgrat«.

12. Velika Ponca (2592 m).

Částečně nové výstupy od jihozáp. (z Pišnice) — a) dr. B. Franta, dr. J. Čermák a dr. V. Dvorský s vůdcem A. Tožbarem 7. VIII. 1905. — V „Alpském Věstníku“ VIII. na str. 13 je tento výstup uveden jako první turistické dostoupení Ponice. Je to nesprávné, neboť již v letech devadesátých byl na vrcholu jako první turista dr. Kugy s Jožou a Andrejem Komaci.

b) St. Práchenaký, M. Práchenaká, dr. J. Čermák, dr. V. Dvorský a K. Hlava 10. IX. 1908. V sestupu jako a) („Tožbarovým komínem“).

Liter.: „Alpský Věstník“ XI. str. 53.

13. Sedlo mezi Velikou a Malou Poncou. První výstup od sev. (z Martuljku). Návrat tamtéž — dr. J. Čermák a dr. V. Dvorský 25. VII. 1904.

Liter.: „Naš Alpinizem“ str. 142, výstup M 12; „Hocht.“ VIII. č. 167 A (až na sedlo).

První (pravděpodobně) sestup k jihozáp. (do Pišnice) dr. J. Čermák, dr. V. Dvorský, dr. B. Franta a J. Komacem 25. VII. 1905.

Liter.: „Alpský Věstník“ IX. str. 20. „Naš Alpinizem“ str. 103, č. PK 2 (tam udáno datum nesprávně: 1904!). „Hocht.“ 167 B.

14. Malá Ponca (asi 2480 m). První dostoupení vrcholu, a to po jihových. hřebenu od sedla mezi Malou a Velikou Poncou — dr. J. Čermák, dr. V. Dvorský, dr. B. Franta a J. Komac 25. VII. 1905.

Liter.: „Alpský Věstník“ IX. str. 19. „Naš Alpinizem“ str. 142, č. M 12 posl. část. „Hocht.“ č. 167 A od sedla.

Výška Malé Poncy je v „Našem Alpinizmu“ udána číslicí 2380 m. Podle „Hocht.“ je prý tato číslice nesprávná. Prý asi 2580 m. Češi odhadli aneroidem výšku na 2450 m.

15. Špík (2472 m). První výstup od severu (z Martuljku „Špičkovým Grabnem“ a dále vých. hřebenem Špíku) dr. J. Čermák a K. Hlava s vůdcem J. Komacem 5. IX. 1908.***)

Liter.: „Slovinské Alpy a Přimofí“ str. 288. „Naš Alpinizem“ str. 143 č. M 13. „Hocht.“ 317. „Alpský Věstník“ XI. str. 94.

16. Fridamane Police (2273 m). První turistické dostoupení vrcholu, a to po jihových. hřebenu (z Pišnice) — dr. J. Čermák a dr. V. Dvorský 9. VII. 1906.

Liter.: „Naš Alpinizem“ str. 143. „Hocht.“ str. 320. „Alpský Věstník“ IX. str. 6.

17. Dovški Križ (2531 m). První výstup od sev.-záp. (z Martuljku) — dr. J. Čermák a dr. V. Dvorský 17. VIII. 1905.

Liter.: „Naš Alpinizem“ str. 137/139, č. M 7. „Hocht.“ str. 321, výstup 147 C: tam název pro 2531 m je „Široka Peč“, kdežto pro vlastní Širokou Peč (2497 m) „Bovtarsko Poldne“. „Slovinské Alpy“ str. 290. Tam rovněž užíván název „Široka Peč“.

18. Kulova Špica (2417 m). První výstup sev. stěnou a sev.-vých. hřebenem z doliny Beli Potok — dr. J. Čermák a dr. B. Franta s vůdcem Jožou Komacem 20. VIII. 1910.

Liter.: „Naš Alpinizem“ str. 152, č. Bl 2. „Hocht.“ str. 325, č. 177 E. „Slovinské Alpy“ str. 292. „Alpský Věstník“ XIII. str. 1.

Mohl bych se zmínit o mnohých jiných méně významných prvovýstupech našich horolezců v Julských Alpách. Cituji pouze Sedlo Kuriho Vrhu (1905), Pri Mužikih (1905), Planja z Trenty (1905), pokus o Sovatno (1905). Češi opakovali též četné velké výstupy, na př. severní stěnu Škrlatice (třetí výstup severní stěnou — dr. J. Čermák, dr. Dvorský a Joža Komac 18. VII. 1905), sev. srázy Montež přímou cestou (třetí výstup) atd. Nejdokonaleji poznali skupinu kolem Škrlatice a hlavně úval Martuljek. Zde byla jejich práce skutečně průkopnická.

Končí slovy nejpovolnějšího, samého dra Kugyho, tvůrce horské slávy Julských Alp („Aus dem Leben eines Bergsteigers“ str. 46): „Casopis ÖAZ z roku 1912 pod skromným titulkem „Einige neue Touren in der Suhi-Plaz Gruppe“ přináší pojednání od dra Jiřího Čermáka z Prahy. Pojednání obsahuje daleko více než název oblažuje a pro Martuljek je základního významu. Češi Čermák, Dvorský a druhové, někdy chodíce bez vůdce, někdy s trentským Jožou Komacem vykonali v onom nádherném a ku podivu tak opomíjeném horském zákoutí skutečnou systematickou objevitelskou práci a kdo zavítá do Martuljku, nechť neopomene si pročísti ono neobyčejné poutavé pojednání a podle něho se řídit.“

***) Tentokrát, jak vypráví p. plk. dr. Čermák, byl slavný Komac pouze titulárním vůdcem: večer před výstupem si trochu přihnul a pak po celý výstup byl tuze nesvůj.

HOROLEZECTVÍ V BULHARSKU*)

Po delším čekání vyjel konečně autobus asi o půl 4. hodině odpolední. Silnice vedla směrem na jihovýchod, kudy vede též železnice na Plovdiv, ale když překročili jsme řeku Isker, odbočila naše cesta od hlavní silnice na jih a v blízkosti Iskeru pokračovali jsme až do města Samokova. Silnice jsou v Bulharsku vesměs v hrozném stavu a divil jsem se, že po takových cestách může autobus vůbec jeti. Samokov jest důležitou silniční spojkou mezi Rumelií a údolím Strumy, takže se tam dva směry navzájem kříží. Silnice z východu na západ vede podle úpatí horských skupin Rhodope a Rily. Od Samokova lze přehlédnouti téměř celou severní část rílské skupiny s nádherně zalesněnými svahy, prorvanými četnými údolím. Východní část je oddělena od středního horstva hlubokým údolím Bílého Iskeru, který vzniká v jižní části této horské skupiny a spojuje se s Černým Iskerem jižně Samokova. Ve východní části vzniká známá bulharská řeka Marica a tvoří později hlavní kotlinu rumelskou. Vodní bohatství Rily jest znamenité a se všech stran směřují menší přítoky ke zmíněným třem řekám a tvoří tak nepřehlednou řadu údolí, kotlin a strží. O hojnost vody se starají četné sněhové plochy, které se udržují na mnohých místech až do září a tvoří množství menších jezer a jezírek, jichž jest tam napočítáno asi 160. Celková skupina rozděluje se na čtyři části: východní, střední, severozápadní a jihozápadní. Celý rozměr činí asi 2.700 km². Největší výše dosahují hory ve východní skupině Musalu, která ční do výše 2.925 m a jest nejvyšším bodem celého Balkánu. Hor nad 2.000 m je tam 37. Nejkrásnější a alpieticky nejvýznamnější jest severozápadní skupina s nejvyšším vrcholem Maljovicou 2.731 m, a se 24 vrcholy nad 2.000 m. Ve střední části nejvyšší horou jest Golemi Skakavec 2.734 m a vrcholů nad 2.450 m jest tam 14. V jihozápadní části jest nejvyšší horou Golemi Aj-gidik 2.663 m a vrcholů nad 2.100 m jest tam 17. Některá pojmenování hor mají až dosud turecká jména a divím se, že vláda nezavedla pro všechny vrcholy bulharská pojmenování.

Ze Sofie do Samokova jest 59 km a do letoviště Čam-korije zbývá ještě slabých 10 km. V Samokovu byla asi půlhodinová přestávka a další cestu nastoupili jsme v jiném, poněkud menším autobusu. Za nedlouho jsme se ocitli v lese a silnice

vedla podle přítoku Iskeru až k vilám a hotelům Čam-korijským, které se nacházejí roztroušeně podle několika silnic a cest buď v lese nebo na pasekách ve výši 1.250 m. V krásných borových lesích nalézají solijáci návštěvníci v horkých letních měsících kýteného čerstvého vzduchu a v zimě jsou hotely navštěvovány lyžaři, kteří odtud podnikají výpravy do východní části rílské skupiny. Autobus zastavil u hotelu „Kazino Sokolec“, kde jsme se ubytovali. Cena jízdy ze Sofie do Čam-korije činila celkem 100 lvů. Pobyt v tamnějších hotelech jest na bulharské poměry drahý a odpovídá asi našim cenám. Zařízení jest jednoduché a letoviště jest teprve ve vývoji. Po večeři navštívili jsme našeho výsance p. Dr. Maxu, který večerel v zahradě jiného hotelu, pod větviemi vysokých borovic.

Druhého dne v neděli 19. července nastoupili jsme v 6 hodin ráno po dobré snídani pochod na Musalu. Silnice v okolí na svazích Rily jsou v dobrém stavu, poněvadž lesy jsou v majetku bulharského krále a silnice zřídil většinou svým nákladem dřívější král Alexandr, který si tam též postavil na různých místech tři lovecké záměčky. Jedna silnice vede až do nitra východní skupiny ku prameni řeky Marici k myslivně, kde již končí les ve výši 2.100 m. Tato silnice měla být během roku 1937 spojena s hlavní státní silnicí, která vede ze Samokova a protíná celou rílskou skupinu na jih do Nevrokou. Tím způsobem bude možno celou východní skupinu objeti pohodlně po silnicích.

Od carského loveckého záměčku odbočili jsme na značenou lesní cestu, která vede podle potoka Bistrici stále v bohaté zeleni po svahu prvního hřebetu s názvem Samara, jehož skalami odbočuje stezka k lovecké chatě k dalšímu hřebetu, nazvanému Jastrebec. Na cestě nás dohonil bulharský Jastrebec. Na cestě dohonil nás bulharský plukovník na koni, provázen svým vojákem a oba stoupali v pohodlí v sedle k chatě Musaly. Po dalším stoupání vedla cesta přímo podle potoka, kde jsme již překročili výši 2.000 m. Les přestával a jen řídký podrost s kleči pokrýval okolní svahy. Na východní straně vystupoval hřeben Sreden Čukar k vrcholu hory Groby ve výši 2.526 m a na západě spojoval se Jastrebec s kotou 2.599 m. Pozvolna rozvírala se před námi vyhlídka na vrcholy skupiny Musaly. Nad námi na západní straně spojoval skalnatý hřeben horu Grobu s vrcholem Dena ve výši 2.781 m a

*) Viz str. 55 tohoto ročníku „Horolezce“.

vlastní údolí končilo hradbou mohutných skal, které se vznášely do imposantní výše k vrcholu hory Aleko 2.735 m a Ireček 2.746 m. Po zákrutu cesty a překročení potoka kráčeli jsme ještě asi 100 m výše po kamenité cestě, až na břehu jezírka spajili jsme prozatímní cíl naší cesty, chatu Musalu, která byla postavena v roce 1930 ve výši 2.382 m. K chatě došli jsme za 3 a půl hodiny a po krátkém odpočinku nastoupili jsme další cestu. Neďaleko chaty je maličká stará útulna, které se však již neužívá. Nad jezerem lze vidět ještě dvě další jezírka, která nemálo přispívají ku malebnosti okolí.

Dobře upravená stezka vedla nyní do skal a po překročení vysoké etáže stoupali jsme dále k novému jezírku, z něhož vytékal Isker skalami a vodopádem k dolejší nádrži. Stezka se vinula po morénách a skalách pod divokými srázy Aleka s vyhlídkou na imposantní kužel Musaly. Obešli jsme ještě dvě další jezírka, až jsme dospěli k prudké skalnaté hraně, po které se stezka vinula směle až na samotný vrchol. Pod námi bylo ještě jedno poslední jezero, ze kterého pramenil Isker. Za 1 a půl hodiny dostoupili jsme konečně k meteorologické stanici, která je těsně u vrcholových skal, a byli jsme tam uvítáni službu konajícím úředníkem. Ochotně nám podal odborný výklad a pohostil nás dokonce sýrem. Vyhlídka z ostrého vrcholu Musaly byla skvělá. Na východ snižovaly se hřebeny a spojovaly se v dále v oblouku k jihu s mohutnými hřebeny skupiny Rhodope. Na jihu, směrem k Nevrokopu a dále ku řecké Makedonii směřovalo široké údolí, lemované na západní straně sněhem pokrytými vrcholy skupiny Pirinu. Střední masiv Rily, bezprostředně před námi, sestával ze z řady vrcholů, z nichž uplatňoval se Skakavec 2.734 m, Pogledec 2.573 m, Vzela 2.515 m, a Elija-Kamyk 2.559 m. Vlastní hřeben Musaly, směrem k jihu, má celou řadu nových vrcholů: Bliznaciť 2.782 m, Maričin-čal 2.767 m, Juroški-čal 2.774 m, a dalších menších hor.

Ve skupině Musaly jsou zajímavé lezecké výstupy. Oblíbená a při tom středně těžká jest traversa přes Trianite na Musalu, dále provádí se výstup velkým žlebem v severozápadní stěně Černja Kamak a krásný jest výstup severní stěnou Alekova Vrchu. Dosud neprovedené problémy jsou: severozápadní a západní stěna vrcholu Manču, dále západní stěna Bliznaciť (Blíženci) a západní stěna Juroški-čalu, vesměs jižně od Musaly.

Na západ od Musaly ve střední skupině Rily jsou též neprobádané lezecké partie ve skupině Skakavcité, zejména severovýchodní stěna vrcholu Sakan Dubra

a dále překrásné partie nad Rybím jezerem (Ribio ezero) a sice severní stěna vrcholu Kamaraka 2.588 m a severní stěna Kjoravice.

Sestup jsme provedli bez stezky a sice nejdříve traversou po ostré hraně směrem k Malé Musale, načež jsme se z prudkého skalního zářezu dostali ku silně nakloněnému sněhovému svahu a po něm jsme sjeli v několika odvážných sešupech až k jezeru, odkud jsme pak lehce pokračovali po normální stezce k musalské chýši. Po vypití šálku čaje nastoupili jsme hned cestu do Čam-korije, poněvadž se nad námi stahovaly mraky. Skutečně jsme také dešti neunikli a teprve v lese jsme si libovali, že jsme zcela nepromokli. Podle telefonní linky, která vede až na observatoř na vrcholu Musaly, sestoupili jsme k carskému dvorci Carska Bistrica a za nedlouho octli jsme se ve svém hotelu v Čam-koriji. Tím jsme skončili první výpravu, která sloužila více k otužení a k orientaci. Východní část rílské skupiny jest navštěvována hlavně pro lehký přístup a větší pohodlí. Nejvýhodnější část jest pohodlně přístupná z chaty Panajotovy ve výši 2.170 m, která byla vybudována pod vrcholem Ravni-čalu u jezera stejného jména. Výstup k chatě se koná od železniční stanice Kostenecka banja přes obec Kostenec. Chata má dvě poschodí a pojme 120 osob. Asi 2 a půl hod. od této chaty nalézá se na potoce Krajnareka lyžařská chata ve výši 1.930 m, která má místo pro 30 osob. Z obou chat lze vystoupiti na Belmeken 2.546 m, Ravni-čal 2.641 m, Sivri-čal 2.643 m, a Kameniti-čal 2.591 m, po případě až na Ibar 2.641 m, kam trvá výstup téměř 6 hodin.

Téhož večera sjednal Englisch s jedním domorodým sedlákem, že nás druhého dne o 6. hod. ráno svezde do severozápadní části rílské skupiny směrem k Maljovicí. V pondělí ráno jsme nastoupili před hotelem a usedli do malého vozíku, taženého párem vyhublých koníků. Z Čam-korije jsme jeli po slušné silnici kolem dvou carských zámčků, až po silném zákrutu jsme vyrazili z lesa na návrší s krásným rozhledem na soutok Bílého a Černého Iskeru a dvě vedle sebe položené vesničky. Cestou jsme potkali skupinu dívek v pěkných lidových krojích; nesly máslo a vejce do Čam-korije. Poté jsme sjeli do vesnice Běli Isker a u soutoku obou řek dali jsme se proti proudu na silnici, která vede ze Samokova do severozápadní části rílské skupiny. Před osadou Madžare odbočuje polní stezka podle levého Iskeru do údolí, které rozrývá střední část rílské skupiny a končí u dvou jezírek pod vrcholy hor Vzela 2.515 m a Pogledec 2.573 m. Jiná odbočka vede z to-

hoto údolí na sedlo Kobilino Branišče, odkud vedou na různé strany další čtyři stezky. Odtud jest možný výstup na krásnou Popovu Kapu 2.710 m, Lopuski Vrch 2.699 m a jiné sousední vrcholy. Dále možno tudy přejít do hlavního údolí západní rílské skupiny, kde se nalézá slavný rílský klášter. Za osadou Madžare jsme přijeli do vesnice Govedarci, kde jsme učinili přestávku, abychom si nakoupili zásob k jídlu a zároveň poobědvali. Zatím co jsme čekali na oběd, Englisch kupoval po vsi chléb, vajíčka, zelenou papriku, sýr a podobné potřeby, po-

natými svahy na protější straně. V dalším západním směru bylo vidět ještě několik sousedních údolí a na severní straně vystupovaly nad Iskerem jednotlivé hornaté části Lakatnišky Rily. Po křivolaké stezce sestoupili jsme do údolí, kde jsem opět pokračoval na koni na cestě podle potoka. Cesta byla čím dále tím více pokryta kamením a posléze jsme raději koníka vedli na uzdě v obavě před pádem do balvanů. Druhý koník s nákladem třech tlumoků byl již unaven a náš průvodce jej tak dlouho pobádal bodcem držadla Ghiglioneho piklu, až se

Rílská skupina:
Orlovec, údolí Maljovica.

Foto: R. Pilár.

něvadž chata Maljovica, do které jsme měli namířeno, nikdy valné zásoby nemívá.

Po obědě vypravili jsme se na další pouť a pozvolna jsme se vzdalovali po silnici od Černého Iskeru. Po překročení čtyř potoků vstoupili jsme do lesa a sjeli opět do údolí s řekou Lopusnicí, která ve dvou oddělených pramenech a údolích vzniká pod Lopuskim Vrchem. Silnice stoupala nyní až k carskému zámětku Ovnarsko, odkud pokračovala jen stezka. Náš průvodce vypřáhnul své koníky, vozík vytáhl jsme na louku opodál silnice a své tlumoky naložili jsme na kožené sedlo jednoho z koníků. Po společné úradě rozhodli jsme se, že na druhém koni s Ghiglionem střídavě pojedeme. Tuto krásojízdu jsem zahájil velkolepým výšvihem do sedla, se kterého bych se byl bez zákroku průvodce převrátil na druhou stranu. Než rovnováha byla brzo nabyta a naše karavana šlapala vesele dále. Překročili jsme dvě ramena Preka Reky, kde se Ghiglione vyšvihl na oře a nyní stoupali jsme na hřbet Planý, odkud uviděli jsme již dole pod námi široké údolí řeky Maljovice, pokryté klečí (bulharsky klek) se skal-

dřevo u špičky nalomilo. Tím byl přiveden Ghiglione z rovnováhy a po celou cestu až k chatě zuřivě nadával našemu průvodci ve všech tóninách italštiny a němčiny. Teprve když Pepi Englisch pikl dovedně na zlomeném místě zadrátoval, mohl se Ghiglione uklidnit a plnou náladu dostal až při večeři upravené z našich zásob. Správcem chaty Maljovica byl mladý Bulhar, který nám ochotně ve všem pomáhal. Do chaty dorazily ještě dvě společnosti a večer jsme ztrávili vesele při zpěvu písní, načež jsme ulehli na prýčny. V noci nás obtěžovali komáři a snad i jiná havěť a ráno jsem vstal s opuchlou tváří.

Chata Maljovica byla postavena před několika lety z kamene bulharským turistickým svazem a pojme až 30 návštěvníků. Nalézá se ve výši 2050 m na svahu nad potokem stejného jména. Severozápadní část údolí tvoří dlouhý skalnatý a srázný hřbet Kalbury ve své nejvyšší části překrásným vějířem smělých vrcholů: Maljovica 2731 m, nejjižněji Elemin Vrch 2652 m a na jihovýchodě Orlovec 2650 m, Zlija Zub 2650 m a Lovnica 2570 m.

Náš vůdce Englisch se rozhodl, že s námi provede prvovýstup severozápadní stěnou na Orlovce. Dne 21. července ráno před sedmou jsme opustili chatu a pozvolna stoupali stezkou podle potoka, který jsme přešli na východní stranu a za 2 hodiny stáli jsme u paty první stěny Orlovce. Englisch byl dokonale vyzbrojen a měl plnou kapsu klínů a ještě rezervní háky v plecáku. Se zavěšeným kladivkem zahájil lezení po příkré stěně a pomocí úzkého exponovaného 15metrového komínu jsme zdolali s upotřebením jen jedné skoby první díl. Nyní jsme stoupali po trávě a pak po sněhu ke druhé hlavní stěně, jejíž téměř úplně svislé a černé skály působily tísnivým dojmem. Než nebylo vyhnutí a nyní nám nastala perná práce. Englisch ovládal mistrně lezeckou techniku a vždy si dovedl najít spolehlivé místo, odkud mne jako druhého mohl bezpečně jistit. Po užití dvou dalších skob na těžkém převisu s komínem, octl jsem se na velmi exponovaném dalším převisu, který Englisch pomocí dvou dalších vysoko zatlučených skob zdolal. Po dvou marných pokusech, musel mne posléze Englisch lanem pomoci, abych tuto velmi těžkou pasáž přemohl. Po široké pásce následovala pak třetí stěna, která však neposkytovala již žádných zvláštních potíží a před dvanáctou hodinou byli jsme po zasloužené práci na vrcholu, kde jsme Englischovi radostně stiskli ruku. Podle jeho odhadu lze výstup klasifikovati 4—5 stupnicí těžkosti, se dvěma pasážemi pátého stupně.

Pohled na okolní hory byl velkolepý. K severu směřovaly jednotlivé svahy horských řetězců lemované lesní zelení a prostoupené celou řadou jednotlivých dolin a v dáli za několika hřebeny bylo viděti skupinu Vitoši. Na východě defilovala nepřehledná řada vrcholů, za nimiž vyčnívala Musala. Na jih v hluboké kotlině spočíval starodávný Rilský monastýr a dále k jihu vystupovaly do výše dlouhé hřebeny Pirinu, pokryté ještě sněhem. Na jihozápad ztrácel se horizont již v horách na řecko-macedonské hranici. Vyhlídku na západ uzavíral mohutný štít Maljovici. Po odpočinku podnikli jsme sestup východní hranou po skalách, odkud jsme se dostali k původní první etáži a po sněhu a skalách jsme sestoupili v několika přestávkách až k potoku, který nás dovedl k naší chatě, kde nás správce chaty již očekával s obědem, respective s večeří.

Odpoledne se podařilo Englischovi zakoupiti od pasáka, který měl neďaleko na starosti stádo ovec, mladou ovci za 100 lvů a tak jsme byli dokonale zásobeni masem pro příští dny.

Dne 22. července jsem odpočíval a podnikl jsem sám pouze informativní výstup na imposantní Slavatu v bezprostředním sousedství chaty a na další dva vrcholy téhož hřebtu. Naproti tomu Englisch s Ghiglionem provedli prvotní výstup na Zlie Zub, který jest od Orlovce oddělen sněhovým couloirem. Výstup provedli jihovýchodní stěnou za 2 hodiny. Další těžký výstup jest západní stěnou, kdežto nejtěžší výstup severní stěnou byl zdolán teprve v roce 1937. Východní stěna 800 m vysoká nebyla dosud zlezena a čeká dosud na vítěze. Stejně imposantní Iгла, která vybíhá od Zlého Zubu k jihu, byla po prvé zlezena taktéž v roce 1937. Na východ od Zlého Zubu nalézá se Kупените 2700 m, jejíž příkré vrcholy severní stěny dosud nebyly zlezeny.

Pro příští den slíboval nám Englisch prvý výstup na severní stěnu Maljovice, ale poněvadž horní údolí bylo v mlze, upustili jsme od tohoto nebezpečného podniku. Hora Maljovica má dvě části, od sebe hlubokým žlebem oddělené, a dosud jsou známy 3 provedené výstupy. Severozápadní stěna jest klasifikována 4—6 stupni těžkosti.

Po lehkém dešti se odpoledne vyjasnilo a zbývající čas použili jsme k prvovýstupu na Slavatu a to východní hranou. Jest to asi 200 m vysoká stěnová hrana, která od severozápadního hřebene vystupuje nad údolí. Stoupal jsem statečně až pod poslední stěnovou hranu asi 25 m vysokou, kde mne již odvaha opustila a nechal jsem se proto slanit na bezpečnější spodní terasu, od které jsem již sám sešel do hlavního sousedního koryta. Englisch spotřeboval k celému výstupu 8 skob.

Dne 24. července bylo opět nejisté počasí a proto jsme se rozhodli k pochodu do Rilského kláštera. Vystupovali jsme k jihozápadní části uzávěru údolí a kolem maljovických jezer pochodovali jsme kamenitým terénem k sedlu Malke Reke pod stěnami Maljovice, odkud vyskytl se nám krásný pohled do sousedního dlouhého údolí Urbiny, v jehož nejvyšší části se nalézá 6 jezer. Když jsme obešli západní stěny Maljovice, dostoupili jsme na nový hřbet, dělicí Elenin Vrch od Dodo-va Vrchu, odkud jsme již spatřili panorama obrovského údolí s rilským klášte-rem.

Cesta po hlavním hřebenu vede dále kolem hory Damgy na sever ku pěti rilským jezerům a odtud po svahu bočné odnože Suchijačat nad jezerem Skakuvica ku chatě téhož jména pod horou Kalul. Pohled k jihu a k jihovýchodu ukazoval nám krásy jižní skupiny centrálního ril-

ského pásma. Tam je též chata Aj-Gidik ve výši 2160 m mezi Velkým a Malým Aj-Gidikem. Přístup k této chatě jest možný buď od stanice Garna Džumaja, údolím řeky Bistrice, anebo též z Rílského kláštera údolím Ilijne řeky. Chata umožňuje nejen výstupy na okolní vrcholy, ale jest též používána k přechodu z rílské skupiny na Pirin nebo naopak.

Po kratším pochodu po hřebeni nastoupili jsme sestup k rílskému klášteru po jediné stezce, která vede po jižním svahu a hranou porostlém hřbetu, po jehož dlouhých svazích sešli jsme až do dna údolí k samotnému klášteru.

U kláštera jest postaven novější primitivní hotel, kde jsme se ubytovali a ještě odpoledne jsme navštívili představeného kláštera. Ghiglione měl na něho doporučující dopis, vystavený bulharským konsulem v Itálii. Tajemník dovedl nás k archimandritovi Flavianovi, který měl právě domácí radu se svými vousatými hodnostáři a po stisku ruky nás doporučil svému tajemníkovi, který nás ve zvláštní komnatě pohostil černou kávou. Zbytek odpoledne a druhého dne dopoledne jsme věnovali prohlídce slavného kláštera, který přetrval dlouhé doby tureckého panství.

Z kláštera jsme odjeli autobusem 25. července po 10. hodině dopolední dlouhým údolím a vesničkou Rila, kde vlastní romantické údolí končilo a za vsí Kočarino obrátila se silnice, lemovaná tabákovými plantážemi, na sever a pokračovala podle dráhy až do Dupnice, kde byla přestávka s obědem. V městečku byl právě trh a na ulicích a v hostincích panoval pravý balkánský život v národních bulharských krojích. Dupnica jest důležité středisko a při návštěvě pohorí Pirinu jede se tudy autem přes Gornu Džumaju a Simitli do Banská. Též jest možno použití primitivní úzkokolejky do Simitli.

Po odpočinku a fotografování v Dupnici jsme pokračovali v autobusu po špatné silnici dále na sever k Sofii. Když jsme odjížděli po západní straně Vitoše, vypravoval nám Englisch první začátky bulharského horolezectví na Vitoše. Do chaty Aleko na Vitoše jest ze Sofie 4½ hod. cesty. Ve skupině Vitoši lze provádět v severních stěnách vrcholu Veliski Rezen zajímavá horolezecká cvičení a rovněž i výstup na Kuminlil poskytuje lezení střední těžkosti.

K večeru jsme dorazili konečně do Sofie k zaslouženému odpočinku.

V neděli dne 26. července jsme se vypravili s Englichem a skupinou členů bulharského alpského klubu na horolezeckou školu v Lakatniku. Ranní rychlo-

vlak jede po téže trati, po které jsme přijeli Lomu do Sofie a na stanici Lakatnik na břehu řeky Iskeru jsme vystoupili. Trať odbočuje později do Varny. Celý břeh Iskeru jest tam lemován mohutnými skalami, které se zvedají ve třech etážích až do výše 500 m. V těchto stěnách a věžích jest celá řada lezeckých možností střední i velmi těžké klasifikace a členové bulharského alpského klubu cvičí tam za příznivého počasí téměř každou neděli. Pro dopolední výstup navrhl nám Englisch skalní jesyni Prazorca, kde stěny tvoří nepravidelný široký komín, do kterého ve výši vniká proraženým oknem ve skále světlo. Lezení bylo velmi zajímavé, a zejména poslední pasáž traverse v okně byla silně exponovaná. Z okna dostali jsme se dvojím slaněním po 30 m a celý výkon trval 3¼ hodiny. Po obědě v primitivním hostinci a po odpočinku na trávě jsme se odebrali znovu ku skalám a Englisch nás dovedl ku nejtěžší partii celé oblasti, kterou pojmenoval »Černata skala«. Jest to úplně svislá 140 m vysoká skála přerovaná spárami a třemi převisy. Výstup provedl Englisch a Bažidar Savičkov, po Englichem nejlepším lezec. Já se spokojil s pozorováním, poněvadž jsem již necítil v sobě tolik síly, abych výstup provedl. Englisch vyzbrojen háky vedl skupinu a musel jsem obdivovat jeho odvahu a sílu v prstech. Celý výstup byl proveden za 4 hodiny a Englisch upotřebil k tomu 12 háků. Obešel jsem zatím skálu s jiné strany a očekával jsem pak na vrcholu odvážné lezce, jímž jsem po zdolání srdečně stiskl pravice.

Další nejtěžší výstupy jsou »Červená věž« a »Kuklil«.

Jak nám Englisch vypravoval, jsou další lezecké možnosti na skalách u Belogradčiku, kde jest t. zv. bulharsko-saské Švýcarsko. Většina tamějších skal není však dosud zlezena.

Večerním vlakem vrátili jsme se do Sofie v milé společnosti členů bulharského alpského klubu a povečeřeli jsme pak pohromadě v družné zábavě.

Podle informací, jichž se mně dostalo, poskytuje Bulharsko další znamenité horolezecké možnosti. V horách centrálního Balkánu mezi Starým Bulharskem a Rumelií jest to hřebenová spojka mezi vrcholy Šara Kaja a Kupena, která umožňuje lehčí lezení s vyhlídkou na severní a jižní části. Východisko k této partii jest chata Jumruk Čal. Dále jsou v této skupině dosud neprovedené problémy a sice severní srázy vrcholu Mara Gidik a východní strana vrcholu Mazalat. Východiskem jsou chaty: Taša a Mazalat. Konečně nejistou zlezenou stěnu Džendemu na nejvyšším vrcholu řetězu Jumruk Čal.

Ve skupině Pirin u směrem k řeckým hranicím jest také řada zajímavých problémů. Severní stěna El Tepe byla teprve zdolána rakouskými alpisty v roce 1934, a severovýchodní ostrá hrana není dosud zlezena. Velmi těžká jest traverse El Tepe přes Kutelo a Bajuva Dupka k vrcholu Mechomijski Suchodol. Mezi Kutelo a Bajuva Dupka jest ostrý hřeben s 1000 m stěnami. Severní a severovýchodní stěny Kutelo Bajuva Dupky, jakož i Mechomijského Suchodolu nejsou dosud zdolány. Další neprovedené problémy jsou: Stlbište ze západu, východní stěna Banderiška Čuka (u chaty stejného jmé-

na). V masivu Vlahinském není zlezena východní stěna vrcholu Varovita Čuka, v oblasti Papac Sjol očekává vítěze severní stěna Gazei a v oblasti hory Stražite nejsou dosud zlezeny všechny západní stěny. Rovněž i západní stěna Džengal Tepe nad jezerem Papac Gjol není zdolána. Konečně očekává provedení západní hrana nádherného vrcholu Kamenice, k níž jest východisko z chaty Dnijanica.

Bulharský turistický svaz staví pilně horské chaty a podle svého programu pro léta 1938—1940 hodlá vybudovati dalších 10 chat na oslavu 40letého jubilea svého trvání.

LITERATURA

Wiktor Ostrowski: *W skałe i lodzie*. (Vzpomínky z polské výpravy horolezecké do Kavkazu 1935.) Str. 232, 54 fot., 3 mapky. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie. 1937. Cena 4.5 zł.

Polské státní nakladatelství ve snaze seznámit širší veřejnost a hlavně školní mládež s výsledky polských výprav badatelských, vydává celou řadu laciných, vkusně vypravených a bohatě ilustrovaných knížek, a mezi ně patří i tato, v níž autor — účastník výpravy — líčí celý její průběh. Nazývá ji skromně popisem. Ale je mnohem víc. Určena především mládeži, jistě ji zaujme krásným popisem kavkazské přírody, ať už subtropických džunglí v dolinách nebo velehorského světa, srozumitelným vysvětlením »života« ledovce i jeho historie Kavkazu od nejstarších dob. A horolezce upoutá prostě, a přece tak hluboce působící líčení příhod: katastrofy na Mookau-sanz-kaya, záchranné výpravy pro sovětského horolezce, zřítivšího se do trhliny ledovce Ailamy, tragédie ruské výpravy na Dych-Tau, dvojího pokusu Poláků o tento druhý nejvyšší štít Kavkazu (5198 m), až se konečně po třetí podaří autorovi výstup na něj s ruským horolezcem Malejnovem, který »musí vyjít na štít«, který mu před několika dny vzal bratra. Výstižně je podán smysl horolezectva, působivě vyličen pocit strachu v horách a plné vroucího tepla

jsou řádky o »bratrství lana«, o síle ducha, vůle i těla, o nejkrásnějších zážitcích horolezcových na vrcholu — o radosti ze života. Vtipná je charakteristika jednotlivých členů výpravy, milá slova uznání jsou věnována »dlouhému Kubovi« — inž. Jakubu Bujakovi, projektantu kavkazské výpravy.

A je mile u srdce československému čtenáři, když se dočte, že často ozývala se se stěn kavkazských slovenská píseň »Pásil Jano tri voly«. »Slova tej starej slowackiej piosenki jakož bardzo do serca nam przypadły i stała się ona naszą ulubioną melodią. Czasami śpiewano ją buńczucznie, wesolo, jak jakiś hymn zwycięski, czasami po prostu dla podniesienia nosów do góry.« Mocně působí líčení bivaku při sestupu s Dych-Tau i zážitek probouzejícího se rána v ledové říši.

Kniha je napsána prostě, upřímně i zajímavě, že s opravdovou litoostí zavíráme knihu. Ale vracíme se k ní znovu, abychom si obnovili některou z příhod nebo se zahleděli na obrázky, které jsou často pravými skvosty horské fotografie.

Můžeme jen blahopřát polským kamarádům-horolezcům k takové knize a projevit přání, abychom se i my dočkali podobných vyličení československých výprav horolezeckých v hory exotické.

A. Veverka

Věstník Klubu Alpistů československých vychází šestkrát do roka. — Vydává Klub Alpistů československých. — Řídí Dr. Karel Kuchař s redakčním kruhem. — Graficky upravuje Ing. arch. J. Šanda. — Redakce a administrace: Praha II., Albertov 6. — Autoři odpovídají sami za obsah článků. — Věstník zasílá se členům Klubu zdarma. — Pro nečleny předplatné Kč 20.— ročně. Do ciziny Kč 25.— ročně. — Číslo účtu poštovní spořitelny 70.457.

Bulletin du Club Alpin tchécoslovaque, paraissant six fois par an. — Éditeur Club Alpin tchécoslovaque. — Rédaction et Administration: Dr. Karel Kuchař, Praha II., Albertov 6. — Pour les membres du Club gratis. — Abonnement Kč 20.— par an. A l'étranger Kč 25.—.

OCELOVÉ KONSTRUKCE

polopřímých a oblouců střešních
pro lanožku na LOBNICKÝ ŠTÍT
dodává

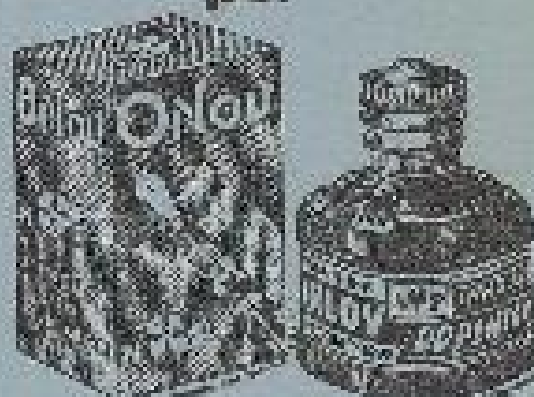

HOŠTÁRNA KARLOVA HUŤ
Baňské a hutní společnosti

Řemeslníkův podnik
PRAHA II. LAZARNEK 47. — Telefon 192-41.

**DOPORUČUJEME
PRVOTŘIDNÍ**

*Inkoust do pištolic
per*

VYRÁBÍ SE:

MODRÝ
ZČERNAJÍCÍ
ČERVENÝ

MODRÝ
ZELENÝ
FIALOVÝ

NÁRODNÍ PODNIK

DÁMSKÉ LÁTKY

VLNĚNÉ - HEDVABNÉ A PRACÍ
eleganční novinky na plátně, komplety,
kuchyně a šaty - dále látky na pánské
obleky koupíte u nás opravdu dob-
ře. Mimo Prahu zašílám vzorky.

BARHOŇ

PRAHA - NÁRODNÍ TR.

SMÍCHOV

Adresa v Praze

SMÍCHOV

Smíchov 12

.RAKO.

HODNOTNÉ KERAMICKÉ VÝROBKY

RAKOVNICKÉ A KERAMICKÉ POŠTORENSKÉ ZÁVODY A.K.O.
V RAKOVNÍKU

*Původní
krásné květy a barvy
horských květin
v alpine Váš zahrádce
vykouzli
speciální zahradní hnojivo*

HORTUS

Doporučujeme

pro uzavírání všech druhů pojištění

SLAVII

vzájemné pojišťovací banka
Praha-Brno-Bratislava

Zástupci BANKY SLAVIE
jsou ve všech místech ČSR.

De hor a na hory

**ODKOLKUV chléb selský
nebo Vita**

**ODKOLKOVY osvědčené
oplatky**

sušenky

perníčky

marcipány

Lana hudebníková ve velkém do-
dává Antonína Fleisiga nástupce
Frant. E. Pěta, Praha, Národní tř. 23.
Založeno 1884. - Výhradní prodej
světové značky S. F. Plessen.

Žádejte nápoje jen
v hygienických impregnovaných pohárech

„SOLOKUP“

Vyrábí: „SOLO“ odd. impregnací
v Sušici na Šumavě.

Umělecký fotograf A. WILDT, Praha I., na Příkopě 33.

Doporučujeme všem členům tento závod, který Vás uspokojí jak
provedením tak i levnou cenou. Telefon 216-12.

MOLDAVIA-GENERALI

AKCIOVÁ POJIŠTOVNA V PRAZE

POJIŠTUJE: proti škodám pojištěním, proti škodám ze zastavení provozování následkem
požárů (ohromy), proti poruchám strojů a strojního zařízení, proti škodám a transportu
po souši i po moři, proti krádežím v dopravě, proti škodám krupobitím a rozbíhání
Akcieový kapitál Kč 25.000.000 — plně splacen. Zároční fondy po dotacích z r. 1936 činí
Kč 103.141.347 Kč (Očištěný výhradně pro životní odnohy.)

CENTRÁLA: PRAHA II., VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ, PALAC GENERALI

FILIALEKY: BRNO, ELCE ANTONÍNA DVOŘÁKA 11.

BRATISLAVA, PALAIS GENERALI, GOETTERO 4-5

HOROLEZEC

VĚSTNÍK KLUBU

ČESKOSLOVENSKÝCH ALPISTŮ

BULLETIN
DU CLUB ALPIN TCHÉCOSLOVAQUE

ROČNÍK V.

1938

REDAKČNÍ RADA:

J. GELLNER, F. V. KROUTIL, K. KUCHAR,

RUD. PILAT a J. ŠANDA

VYDÁVÁ
KLUB ČESKOSLOVENSKÝCH ALPISTŮ V PRAZE
EDITEUR CLUB ALPIN TCHÉCOSLOVAQUE & PRAGUE

OBSAH PÁTÉHO ROČNÍKU

Vzpomínáme	77
J. Čermák: Z minulosti Klubu čsl. alpistů	78
K. Doubrava: Co je s národním parkem?	32
J. Gellner: Horolezectví v roce 1937	7
W. Jelínek: Nepohoda v západní stěně Malého Watzmannu	6
M. Kozelková: Gross-Fiescherhorn (Berner Oberland)	27
F. V. Kroutil: Slovinské horolezectví	80
— Češi a otevření Julských Alp	85
K. Kučera: Letní fotografie v horách	39
— Jsou nyní výpravy do evropských hor dobrodružstvím?	54
J. Macháček: Rabštejn u Domašova nad Bystřicí	17
Vl. Mandl: Loupenské skály u Přeštic	19
R. Pilát: Horolezectví v Bulharsku	55, 91
Vl. Sadílek: Východní stěnou na Catinaccio	4
Lad. Škvor: Zermatt — srdce Walliských Alp	1
— A ještě Zermatt	29
— Piz Palü	48
— Z Engadinu na Ortler	61
— Monte Cevedale	97
— Na Gerlach	99
A. Veverka: Horolezectvo — cesta ku koncentracii	25
— Horolezečtí samotáři	51
— L'adovou dolinou na Vyšné L'adové sedlo	52
— Strach před horou	64
J. Vrzák: Velký Fiescherhorn (4049 m) v Bernských Alpách	45

TATRANSKÁ KRONIKA:

F. V. Kroutil: Silnice do nitra Tater	12
— Osud Lomnického štítu	65
— Tatranské stezky a chodníky	101
Tatranský kostelík javorinský	107
Popisy nových výstupů	13—16, 35—37, 57—59, 105—106
Literatura	16, 20—21, 41—43, 59, 96, 108—109
Zprávy klubovní	22—24, 37—39, 56—57, 75—76, 109
Zprávy	21, 73—75, 110

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY TOHOTO ROČNÍKU :

Matterhorn od Zermattu (L. Škvor).
Pohled na Rifelalp (L. Škvor).
Zermattský hřbitov (L. Škvor).
Ze starého Zermattu (Lad. Škvor).
Pohled na Zermatt a Matterhorn (J. Janeba).
Most na Vispu (J. Janeba).
Pohled na sev. stěnu Fiescherhornu z Grindelwaldu (J. Vrzák).
Pohled s vrcholu Fiescherhornu na Schreckhorn (J. Vrzák).
Tábor pod vých. stěnou Catinaccio (Vl. Sadílek).
Val Vajolett (Vl. Sadílek).
Mussala (R. Pilát).
Lakatnik, bulh. horolezecká škola (R. Pilát).
Jalovec z Planice (F. V. Kroutil).
Česká chata pod Grintavcem v r. 1909 (dr. Kroutil).
Ráno na vrcholu Grintavce (F. V. Kroutil).

Vysoké Tatry :

Závěr Velké Studené doliny nad L'adovým plesem (F. V. Kroutil).
Špišský štít od Baraního sedla v zimě (J. Beran).
Kriváň od Furkotského štítu v zimě (J. Bezrouk).
Zadní hřeben Bašt (Vl. Sadílek).
Pohled z Patrie na Hincova plesa a Mengušovské štíty (J. Bezrouk).
Zima v Javorové dolině (J. Bezrouk).
Jižozápadní stěna Javorového štítu ve Vel. Studené dolině (J. Bezrouk).
Nad Mořským okem (F. V. Kroutil).
Zimní ráno na Galajdovce (F. V. Kroutil).
Mengušovská dolina z Ostervy (L. Škvor).
Pohled z Gerlachu k L'adovému štítu (L. Škvor).

